

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**Економіка та менеджмент:
перспективи розвитку**

**Экономика и менеджмент:
перспективы развития**

**Economics and management:
development perspectives**

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18 лютого 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

УДК [33+005](063)
ББК 65.9(4Укр-4Сум)
Е 45

Рецензенти:

І. О. Галиця – д-р екон. наук, професор, Університет економіки та права «КРОК» (Україна);
Я. С. Клісінські - д-р екон. наук, професор, Академія техніко-гуманітарна в м. Бельско-Бяла (Республіка Польща)

*Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 7 від 14 квітня 2016 р.)
та вченою радою Вищої школи економіко-гуманітарної (Республіка Польща)
(протокол № WSEH/DRW/01/14/16 від 22 березня 2016 р.)*

Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали
Е 45 VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 18 лютого
2016 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2016. – 88 с.

ISSN 2311–133X (Україна)

ISBN 978–83–63649–80–7 (Республіка Польща)

До збірника увійшли матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка і менеджмент: перспективи розвитку» Сумського державного університету, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, у таких наукових напрямках, як інвестиційно-інноваційні процеси, теоретичні та методологічні основи формування стратегії розвитку, проблеми управління соціально-економічним розвитком та інші.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

В сборник вошли материалы VI Международной научно-практической конференции «Экономика и менеджмент: перспективы развития» Сумского государственного университета, в которых приведены результаты научных исследований, выполненных в разных странах, в таких научных направлениях, как инвестиционно-инновационные процессы, теоретические и методологические основы формирования стратегии развития, проблемы управления социально-экономическим развитием и др.

Для научных сотрудников, преподавателей высших учебных заведений, студентов, аспирантов и всех, кто интересуется научно-практическими проблемами современной экономики.

The collection consists of the materials from VI International Scientific Conference «Economics and Management: Development Perspectives» of Sumy State University, which presented the results of the research carried out in different countries, in such scientific areas as investment and innovation processes, theoretical and methodological basis of the formation of the development strategy, the problems of socio-economic development and others.

For scientists, lecturers of higher education institutions, students, graduates and everybody, interested in the scientific and practical problems of modern economics.

УДК [33+005](063)
ББК 65.9(4Укр-4Сум)

ISSN 2311–133X (Україна)

ISBN 978–83–63649–80–7 (Республіка Польща)

© Сумський державний університет, 2016

Організатори конференції:

Сумський
державний
університет (Україна)

Академія техніко-
гуманітарна
(Республіка Польща)

Вища школа економіко-
гуманітарна
(Республіка Польща)

Факультет економіки та менеджменту
Сумського державного університету
fem.sumdu.edu.ua/

Співорганізатори конференції:

Академія «Кокше» (Республіка Казахстан)
Алгоритмікс Інк., ІВМ (Канада)
Вище училище страхування і фінансів (Республіка Болгарія)
Вільний Університет Брюсселя (Королівство Бельгія)
Вітебський державний технологічний університет (Республіка Білорусь)
Гродненський державний університет ім. Я. Купали (Республіка Білорусь)
Празький економічний університет (Чеська Республіка)
Технічний університет – Варна (Республіка Болгарія)
Університет «Проф. д-р Асен Златаров» (Республіка Болгарія)
Університет Торонто (Канада)

Офіційний партнер та спонсор:

Міжнародний науковий електронний журнал
«Economic Processes Management» (Україна)

<http://epm.fem.sumdu.edu.ua>

1 ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ PERSPECTIVES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Гаврилова В.В., Якушко Т.В. Сталий розвиток Сумщини силами місцевих громад за підтримки ЄС та ПРООН.....	9
Касьяненко В.О., Товстуха І.О. Світовий досвід використання альтернативних джерел енергії в транспортній сфері.....	12
Мішенін Є.В., Коблянська І.І., Мішеніна Н. В. Комплекс управлінських рішень щодо реалізації стратегії сталого розвитку виробничої логістичної системи....	14
Prokopenko O.V., Bozhkova V.V., Chayen S. The necessity of development of peace marketing conception under modern conditions.....	16
Садченко Е. В., Аржаткина В. Концептуальные основы устойчивого развития.....	18
Соловьева С. В. Критерии и показатели устойчивого развития региона.....	20
Сотник І. М., Шевченко А. І. Сучасні тенденції та перспективи розвитку ресурсозбереження в економіці Україні	21
Ярова І. Є. Трансформація лісоземельних відносин у контексті екосистемного управління лісами.....	26

2

ПЕРЕДУМОВИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ПРЕДПОСЫЛКИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

PRECONDITIONS AND TRENDS OF THE NATIONAL ECONOMY DEVELOPMENT

Аль Мутлак Елаян

**Експорт послуг вищої освіти як складова
загального експорту країни.....28**

Гудзь П.В., Гудзь М.В.

**Оцінка використання рекреаційного потенціалу
територій Північного Приазов'я.....30**

Ємцева В., Ковальов О.О., Котенко Н.В.

**Проблема подвійного оподаткування та шляхи її
усунення в Україні.....34**

Котенко О.О.

**Франчайзинг як перспективний інструмент
ведення бізнесу і в Україні.....36**

Некрасенко Л.А.

Складові економічної безпеки України.....37

Садченко Е.В., Никола С.О.

**Экономическое сотрудничество с другими
государствами в развитии регионов Украины.....40**

Школа В.Ю., Новак К.С.

**Зовнішній державний борг України: причини виникнення
та управління ним.....42**

3 РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РАЗМЕЩЕНИЕ ПРОДУКТИВНЫХ СИЛ LODGING PRODUCTIVE FORCES

Гриценко Л.Л.

**Концептуальні засади реалізації інвестиційної
політики на основі державно-приватного партнерства.....44**

Домашенко М.Д., Прошуніна А.А.

**Внедрение ресурсосберегающих технологий
как фактор развития экономики Украины.....46**

Михайлова Л.І.

Людський капітал в системі аграрного менеджменту.....48

Ховавко І.Ю.

Природный капитал и его роль в экономике.....50

Ценклер Н. І.

**Просторові форми економічної діяльності в
Карпатському регіоні.....53**

4 ЕКОНОМІКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЭКОНОМИКА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ECONOMICS OF COMPANY DEVELOPMENT

Біленко В. О.

**Маркетингові підходи до ціноутворення в українських
анти кафе.....56**

Біловодська О.А., Гриценко О.Ф.

**Збутова політика банківських установ:
особливості та організація.....58**

Божкова В.В., Пунько В.Ю. Сутність інтегрованих маркетингових комунікацій.....	60
Корнатовскі Р. Теоретичні засади соціоекономічних методів дослідження.....	62
Садченко Е.В. Социально-экономические аспекты трансформационных процессов в экономике.....	63
Shcherbachenko V.O. The economic fundamentals of enterprise intellectual capital management in the reality of global competition.....	65

5 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ПІДПРИЄМСТВА ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ PRACTICAL ASPECTS OF COMPANIES ECONOMY MANAGEMENT

Александров И.А. Прогнозирование и эконометрия в менеджменте.....	67
Дутченко О.М., Мішеніна Н.В., Мішеніна Г.А. Стратегія управління витратами виробництва в системі забезпечення конкурентоспроможності підприємства.....	69
Івашова Н.В. Управління комунікаціями промислового підприємства.....	71
Ілляшенко С.М., Гладенко Ю.М. Маркетинг як основа ринково-орієнтованого управління підприємством в умовах кризи.....	73

Кондрашов О. А.	
Вплив організації контролю процесу прийняття управлінських рішень на результативність діяльності підприємства.....	75
Кочубей О. В.	
Перспективи розвитку startup проектів в Україні	77
Макарович В. К., Огородник В. О.	
Системи управління ризиками: інформаційне забезпечення...79	
Скляр І. Д., Сидоренко А. С.	
Роль фінансового планування у стратегічному управлінні підприємством.....	81
Омельяненко В. А., Скорик В. В.	
Міжнародний аспект розвитку інноваційного бізнесу: мікро- та макроекономічний аналіз.....	83
Тарабан Н. В.	
Економічні аспекти конкурентоспроможності зовнішньоекономічної діяльності підприємств у контексті сучасних викликів.....	86

1

ПЕРСПЕКТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

PERSPECTIVES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУМЩИНИ СИЛАМИ МІСЦЕВИХ ГРОМАД ЗА ПІДТРИМКИ ЄС ТА ПРООН

Гаврилова В.В., студент

Якушко Т.В., студент

Сумський державний університет, Україна

Постійної уваги, на шляху до сталого розвитку, потребує стан навколишнього природного середовища, охорона здоров'я, використання енергії та ресурсів, рівень життя населення та стан соціальної інфраструктури. Від складних умов проживання найбільше потерпають мешканці сіл.

Разом з тим, покращити благоустрій громад можуть, безпосередньо, члени самих громад шляхом мобілізації власних зусиль. На сьогодні для ініціативних громад існує багато проектів з міжнародним фінансуванням. Сила громади – у єдності, про що свідчить міжнародний досвід. Впровадження Програми Розвитку ООН (ПРООН) «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (МРГ), покликане реалізувати цей досвід і в Україні.

За сприяння спільного проекту ЄС та ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», до забезпечення благоустрою українського села на Сумщині активно залучилися самі жителі сіл. Допомогою в цьому стали зовнішні інвестиції, спрямовані на сільський та селищний рівні. Що стосується механізму фінансування, однією з основних його складових є те, що програма має потужний мотиваційний апарат, який починає працювати з моменту прийняття рішення громадою про участь в проекті. По-перше, засновники програми керуються тим, що сільські домогосподарства можуть покращити своє положення в першу чергу за допомогою колективних дій. Тому для того, щоб громада отримала кошти, необхідно створити громадську організацію та проект впровадження реформ, у разі якщо йдеться про економічні питання зі становлення сталого сільського господарства, необхідно також зареєструвати створення неприбуткового багатофункціонального сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу [1].

Механізм фінансування, окрім мотиваційної складової, містить і навчальну складову. Громада навчається співпрацювати з місцевою владою, налагоджувати контакт та, позбуваючись стереотипів патерналізму, відновлювати віру у владу та державу. Факт постійного контролю за використанням коштів з боку ПРООН МРГ породжує довіру, а отже, стимулює громаду мобілізуватися для впровадження сталого розвитку, адже кожен її член впевнений у тому, що фінанси, виділені для проекту, будуть використані саме на його реалізацію. До складових мотиваційного та мобілізаційного апарату ПРООН МРГ можна також віднести активну діяльність у розповсюдженні досвіду застосування програми. Зокрема за рахунок: семінарів та тренінгів, на яких громади, що беруть участь у проекті, діляться досвідом, дають поради (щодо участі у проекті, взаємодії з місцевою владою, оформленні юридичних документів тощо) тим, хто тільки прагне взяти участь, отримують корисні ради від фахівців щодо ведення сталого господарства; випуску навчальних посібників, брошур та періодичних звітів, які, на відміну від нормативно-правових та інших державних актів доступно та зрозуміло пояснюють як саме можна скористатися можливістю, що надає проект [1].

Як засвідчує досвід програми МРГ [2], реалізація одного мікропроєкту не може суттєво вплинути на економічний стан громади. Разом з тим, процес реалізації такого проєкту на основі принципів співфінансування, спільного планування та контролю може стати тренувальним майданчиком, на якому місцеві громади здатні навчитися ухвалювати легітимні колективні рішення щодо використання спільних ресурсів і вирішення спільних проблем розвитку.

За даними сайту Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» [3] в Сумській області нараховується 38 інфраструктурних мікропроєктів, серед яких 3 направлені на охорону здоров'я (наприклад: покращення медичних послуг шляхом капітального ремонту ФАПу та придбання обладнання у с. Черепівка, Буринський район, об'єднання громадян "Надія"), 22 – на енергозбереження (наприклад: Енергозберігаючі заходи в ДНЗ – капітальний ремонт приміщення у с. Межиріч, Лебединський район, об'єднання громадян «Межиріч-12»); 13 – на водопостачання та водовідведення (наприклад: реконструкція водопровідної мережі в с. Чернеччина, Краснопілський район, об'єднання громадян «Чиста вода»). Що стосується інноваційних мікропроєктів з енергозбереження, в області їх нараховується 5 (інноваційні енергоефективні заходи вуличного освітлення – модернізація з використанням ВДЕ (енергії сонця) в с. Первомайське, Глухівський район, громадська організація «Есмань»).

Сумська область отримала значний досвід співпраці з міжнародними організаціями – ЄС та ООН – в рамках програми МРГ. Однією з основних особливостей даного проекту є те, що по його завершенню залишається головне – громадська організація, яка і далі може розвивати локальні ініціативи, залучати кошти від інших інвесторів та співпрацювати з місцевою владою. На даний час, питома вага громадських організацій, які здатні повністю відтворити досвід роботи з проектом сягає близько 5%. Проте активна просвітницька робота з селянами та виховання лідерів громадських організацій, які виступатимуть ідейними натхненниками та змушуватимуть громаду повірити в успіх розпочатої справи, дозволять значно підвищити цей показник.

Як засвідчує досвід програми МРГ, діяльність подібних проектів позитивно впливає на суспільне життя сільських громад. У подальших проектах мобілізація відбувається швидко та ефективно, більшість місцевих громад не зупиняється на окремому мікропроекті, а активно проявляє ініціативу з метою реалізації інших мікропроектів.

Таким чином, проекти, пов'язані з запровадженням сталого сільського господарства, є життєво необхідними, як основа покращення добробуту сільських територій, а головне – вони є економічно та соціально виправданими.

Науковий керівник – доц. Костюченко Н.М.

1. Якушко Т.В. Стале сільське господарство за участі місцевих громад / Т.В. Якушко // Сталый розвиток за участі місцевих громад: збірка студентських наукових робіт за результатами IV Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з тематичного напрямку «Сталый розвиток за участі місцевих громад». – Київ: «Компанія «ВАПЕ», 2015. – 120 с. – С. 113-119.

2. Kostyuchenko N.M. Conceptual framework of local development financing in UNDP projects in Ukraine / N.M. Kostyuchenko, Y.M. Petrusenko, Y.I. Danko // Actual Problems of Economics. – 159 (9). – 2014. – pp. 257-263.

3. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cba.org.ua/>

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В ТРАНСПОРТНІЙ СФЕРІ

Касьяненко В. О., доц.

Товстуха І. О. аспірант

Сумський державний університет, Україна

Одними з основних складових перспективного розвитку виробництва та використання альтернативних джерел енергії в транспортній сфері є зацікавленість держави та впровадження набору інструментів стимулювання та підтримки ринку.

Заходи державного регулювання та стимулювання умовно можна розділити на адміністративні (прийняття відповідних законів, постанов і програм, встановлення обов'язкової частки використання біопалива в складі моторного палива) та економічні інструменти (прямі субсидії, податкові стимули, тарифні (зелені тарифи) або торгові преференції / обмеження). Важливо зазначити, що на національному рівні найбільш ефективним підходом є комплексний, тобто поєднання адміністративних та економічних інструментів.

США є країною, що ініціює інтенсивний розвиток виробництва альтернативних джерел енергії, зокрема в транспортному секторі, та впроваджує ефективну систему державної підтримки та стимулювання.

З метою забезпечення доступності сировини для виробництва біопалива США надає фінансову допомогу землевласникам та підприємствам, які засновують, виробляють та поставляють біомасу для виробництва біопалива на передових об'єктах. Кваліфіковані виробники сировини мають право на відшкодування витрат у розмірі 50% від вартості вирощування біомаси, а також щорічних платежів на строк до п'яти років за трав'янисту сировину.

Крім того, були введені податкові стимули на: змішування біодизеля з нафтовим дизельним паливом у розмірі \$ 1,00 за галон; виробництво та використання біопалива другого покоління у розмірі до \$ 1,01 за галон [1].

Додаткові субсидії надаються у формі інвестиційної підтримки через кредити, гранти та гарантії для будівництва біопаливних заводів, урядові інвестиції для створення інфраструктури для транспорту, зберігання і розподілу біопалива, а також через аграрні субсидії.

Головними інструментами підтримки програм біопаливної індустрії країн ЄС є введення мандатів для біопалива (норма обов'язкового вмісту чистого біопалива в нафтовому паливі) та податкові пільги. Як приклад, Міністерство економічного розвитку Італії встановило обов'язкову частку змішування від загального обсягу споживання палива автомобільним

транспортом на період 2015-2022 рр., що становить від 4,8 до 10 % [2].

Країни ЄС мають право скасувати оподаткування біопалива та запровадити системи податкових знижок, пільг і дотацій відповідно до Директиви Ради ЄС з оподаткування продуктів енергії та електроенергії – 2003/96/ЄС. Так, у Чеській республіці передбачено пільги щодо використання та виробництва змішаного палива, як сприятливого для навколишнього середовища виду палива: акцизний податок на змішане паливо Е 85 становить 0,2 крон за літр та 0,5 крон за паливо В 100 [3].

Існують також інші додаткові програми: гранти на виробниче обладнання, популяризація транспортних засобів на біопаливі та фінансування наукових досліджень та розробок.

Важливо зазначити, що інтерес до виробництва біопалива зростає не тільки у розвинених країнах, а й в особливо залежних від імпорту нафти країн Південно-Східної Азії (Філіппіни, Індонезія, Таїланд та ін.). Для прикладу, у 2007 році Філіппіни стали першою країною Південно-Східної Азії, яка законодавчо закріпила, зобов'язання змішування біопалива, Е10 – для етанолу та В2 – для біодизеля. А також створені фінансові стимули підприємствам, які займаються вирощуванням сировини для біопалива, у вигляді права на безмитне ввезення та позбавлення податку на додану вартість на всі види сільськогосподарських засобів виробництва та машинне обладнання [4].

Якщо говорити про Україну, то нагальність розвитку альтернативних джерел енергії в транспортному секторі очевидна. Хоча б тому, що обсяги виробництва та використання біопалива в Україні на даний час є незначними, а потенціал є досить великим.

Таким чином, практичний досвід країн світу свідчить, що головну роль у розвитку альтернативних джерел енергії відіграє дієва система державного контролю та економічного стимулювання.

Для розвитку біоенергетики в Україні потрібно впроваджує ефективну систему державної підтримки та стимулювання, у вигляді дотацій та субсидій для збільшення виробництва та споживання біологічного палива. А також використовувати позитивний досвід країн, які мають конкретні досягнення у даній сфері.

1. Federal Laws and Incentives for Biodiesel and Ethanol [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.afdc.energy.gov/fuels/>

2. The impact of biofuels on transport and the environment, and their connection with agricultural development in Europe [Electronic resource]. – Access mode: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/513991/IPOL_STU\(2015\)513991_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/513991/IPOL_STU(2015)513991_EN.pdf)

3. http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Biofuels%20Annual%202015_Prague_Czech%20Republic_7-29-2015.pdf

4. http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Biofuels%20Annual_Manila_Philippines_9-4-2015.pdf

КОМПЛЕКС УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Мішенін Є. В., д.е.н., проф.

Українська академія банківської справи, Україна

Коблянська І. І., к.е.н.

Сумський національний аграрний університет, Україна

Мішеніна Н. В., к.е.н., доц.

Сумський державний університет, Україна

Сучасний стан розвитку механізмів функціонування підприємств характеризується застосуванням логістичного управління виробничими системами у контексті принципів сталого розвитку та методології «зеленої» економіки. Забезпечення сталого розвитку виробничих систем потребує формування логістичних структур нового формату, в яких екологічно орієнтоване логістичне управління має комплексний характер та реалізується на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях менеджменту підприємства. У даному контексті перспективною, на наш погляд, є стратегія сталого екологічно збалансованого розвитку виробничої логістичної системи, яка передбачає: дотримання підприємством інституціональних вимог в ресурсно-екологічній сфері; інноваційну діяльність, спрямовану на зниження природоємності та екологічного навантаження, спричиненого виробничо-господарською діяльністю як за рахунок упровадження нових технологічних рішень, так і організаційно-управлінських заходів, зокрема, шляхом установа кооперативних зв'язків з екологічно відповідальними суб'єктами господарювання, організації гнучких виробничо-технологічних ланцюгів на регіональній основі з урахуванням можливості розв'язання еколого-економічних проблем виробництва; добровільне розширення сфер екологічної активності на основі принципів соціальної відповідальності бізнес-структур.

Реалізація стратегії сталого екологічно збалансованого розвитку виробничої логістичної системи передбачає еколого-економічну оцінку альтернативних рішень щодо продуктового асортименту, аутсорсингу виробничих процесів, розміщення виробничої системи, виробничих технологій та ресурсів, створення допоміжних виробництв, сервісного обслуговування тощо. Це відповідним чином зумовлює й екологічну трансформацію тактичних та оперативних управлінських рішень в рамках функціональних логістичних підсистем: постачання, виробничої, природоохоронної, збутової та інфраструктурної.

Так, у підсистемі постачання визначення обсягів та періодичності замовлень слід здійснювати з урахуванням еколого-економічних наслідків

зберігання запасів, а приймаючи рішення про закупівлю ресурсів необхідно оцінювати також і екологічні параметри ресурсу, маршрутів та засобів постачання, тари, екологічну політику контрагента та ін.

У виробничій підсистемі управлінські рішення стосовно режимів роботи обладнання, технологій міжцехового переміщення та складування ресурсів, технологій рециркулювання та ін. слід приймати на основі їх еколого-економічної оцінки.

Природоохоронна підсистема виробничої логістичної системи повинна забезпечувати якомога повнішу нейтралізацію екодеструктивного впливу виробничої діяльності. Тому основі управлінські рішення повинні виходити з еколого-економічної оцінки природоохоронних технологій, а також операцій збирання, зберігання, транспортування та використання вторинних матеріальних ресурсів і відходів та ін.

Управлінські рішення у підсистемі збуту продукції повинні прийматись з урахуванням результатів еколого-економічної оцінки таких параметрів: конфігурації розподільчої мережі; екологічної політики ритейлерів; можливостей формування каналів зворотних матеріальних потоків та ін. Рішення щодо транспортування та складських операцій (інфраструктурна складова) передбачають, здійснений на основі результатів еколого-економічної оцінки, вибір найкращої альтернативи щодо: форм та засобів екобезпечного транспортування сировини, готової продукції, відходів; структури та розміщення елементів складського господарства та ін.

Стратегія реалізації еколого орієнтованого логістичного управління виробничими системами також потребує еколого-економічної оцінки логістичної технології організації виробничих процесів. Проведені нами дослідження [1] дозволяють констатувати, що витягувальні технології при організації внутрішньовиробничого руху матеріальних потоків, порівняно з виштовхувальними, є більш ефективними з точки зору еколого-економічних результатів функціонування виробничої логістичної системи.

Підводячи підсумок зазначимо, що реалізація стратегії сталого екологічно збалансованого розвитку виробничої логістичної системи також пов'язана зі зміною ролі підприємства на ринку. Зважаючи на тяжіння до інтеграції, притаманне логістичним утворенням, «зелені» стратегії логістичних виробничих систем слід розглядати у контексті їх здатності впливати і на поведінку інших суб'єктів господарювання у межах логістичного ланцюга. Це дозволяє формувати логістичні ланцюги, які спрямовані на розв'язання і еколого-економічних проблем галузевого та регіонального розвитку.

1. Мішенін С.В. Стратегія реалізації екологоорієнтованого логістичного управління виробничою системою підприємства / С.В. Мішенін, І.І. Коблянська, Н.В. Мішеніна // Економічний часопис – XXI. – 2015. – № 3-4 (1). – С. 64–77.

THE NECESSITY OF DEVELOPMENT OF PEACE MARKETING CONCEPTION UNDER MODERN CONDITIONS¹

Prokopenko O.V., Doctor of Economic Sciences, Professor

Sumy State University, Ukraine,

The University of Economics and Humanities, Bielsko-Biala, Poland Republic

Bozhkova V.V., Doctor of Economic Sciences, Professor

Sumy State University, Ukraine

Chayen Samuel, PhD

Knesset, Jerusalem, State of Israel

All social achievements are created in commercial and noncommercial scope of activity. So, recently, nonmaterial values are often created but important ones: necessity for the state management, defense, security, functioning of legislative, executive, and judicial authorities, free health care, social welfare, education, religious freedom, spiritual development, stability and so on is realized. Safe and decent life of society members and partial solution of global requirements (fight against the international terrorism) depend on these factors. Thus, the special role in providing of stability and successful development of society belongs to the noncommercial scope of activity.

If we analyze the fulfilling one of the major functions, providing of peace and stability, by our civilization, then it is possible to make disappointing conclusions, because:

- military conflicts permanently appear and are fomented in the different regions of the Earth,
- the international and local terrorism has already become not the exclusive phenomenon but the stable one,
- for various reasons around 10% of the Earth population has to leave their homes and look for the shelters in other regions.

From the other hand, a row of organizations, such as OSCE, was created by the world community, one of the functions of which is to provide peace. To some extent their activity coordinates the civilization development in the peace direction, but does not ensure it for the reasons of insufficient funding, restrictions on the rights of interference with a conflict situation, etc.

Of course, first of all, these problems should be solved by the politicians at the state and the international levels. But, if the world community speaks out clearly about these problems, and they are solved at the different levels, through the different channels (Goodwill Ambassadors, etc.), then, definitely, the

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методологія формування механізму інноваційного розвитку національної економіки на основі альтернативної енергетики».

effectiveness of such measures will be higher.

To our opinion, in this sense **noncommercial marketing** can be used, *which is defined as the sphere of social interaction, which contains the directed activity of various subjects, the aim of which is not to achieve certain economical goals (making a profit), but try to obtain results satisfying the requirements of a certain society.*[1].

To noncommercial marketing the following types of marketing can be included: social marketing [2], political marketing, state marketing, and, in a certain sense, ecological marketing, marketing of ideas, marketing of sport, marketing of education, etc. (which do not pursue the economical aims only on the first stage).

As it is known, the theory of classical marketing was crystallized by F. Kotler on the base of practical experience, so, the availability of the broad base of practices in noncommercial sphere can become the basis for foundation of the theory and the methodology of noncommercial marketing.

Taking into account the fact that there does not exist the methodology of peace, and from a theoretical point of view the noncommercial marketing of ideas is close to it, let's try to systematize and generalize the available experience of providing of stability and peace by means and instruments of this type of noncommercial marketing.

The authors define the **peace marketing** as *the sphere of the social interaction of various subjects, oriented to the formation of negative attitude of the society to any expression of aggression and support of peace all over the world.*

*The **conception** of peace marketing is the formation of the public opinion that condemns aggressors and those, who support them.*

*The **mission** of peace marketing is to establish peace throughout the world.*

*The main **task** of peace marketing is the maximization of the social effect after the liquidation of the military (terroristic) conflicts that means:*

1) the maximum satisfying of socially important noncommercial requirements of the society in stability, housing, food, etc.;

2) the global widening of peace ideas and influence on the maximum quantity of population;

3) the optimum use of limited public resources (financial, ecological, and others like that).

Thus, the authors have suggested the definition of peace marketing, its conception, the mission and the tasks, also they have proved the necessity of development of peace marketing conception as the sphere of social interaction of the various subjects, directed to the formation of negative attitude of the society to any expression of aggression and support of peace throughout the world. In the future works it is planned to pay special attention to the research of

the tools of peace marketing.

1. Ромат Е.В. Реклама в системе маркетинга. – Харьков: НВФ "Студцентр", 1995. – 229 с.

2. Aaron Ahuvia. The social marketing of the public peace: the grass-root movements, the external policy of the United States, and the Israeli-Palestinian conflict [Electronic resource]. – Access mode : http://www.experts.umich.edu/pubDetail.asp?u_id=&o_id=162&id=84859171820&n=&t=pm&prefix=soc#sciCo

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Садченко Е. В., проф.

Аржаткина В., магистр

*Одесский национальный университет
имени И.И. Мечникова, Украина*

Устойчивое развитие бизнеса на сегодняшний день требует принципиально новой экологической политики государства, которая четко определяла бы стратегию и тактику совершенствования взаимоотношений общества, сельскохозяйственного производства и природы, оптимального сочетания экологических и экономических позиций, критериев развития производительных сил и экономико-экологических производственных отношений. При рассмотрении социо-экономико-экологических моделей можно выявить такие основные аспекты взаимовлияния экономики и окружающей природной среды, которые позволят определить основные направления экономико-эколого-сбалансированного развития бизнеса. Так, в основе оценки потребления и спроса экологических товаров широко используются приемы и методы теории предельной полезности, предельной экологической полезности, эластичности спроса, предложения, системный анализ и прогнозирование социо-эколого-экономических систем и др. Предприятие максимизирующее прибыль, должно ориентироваться на такой объем выпуска, при котором предельные издержки, (с учетом коэффициента истощающегося ресурса, оценки ущерба окружающей природной среде, коэффициента приоритетности природных ресурсов для будущих поколений, то есть оптимальное расходование природных ресурсов и минимальное загрязнение окружающей природной среды с учетом альтернативной стоимости выпускаемых товаров и альтернативной стоимости возобновимых и невозобновимых природных ресурсов) равны предельному доходу. Учет всех составляющих, в том числе и экологических, позволит расширить границы теории предельной полезности и акцентировать внимание на связи экологической полезности каждой единицы блага и интенсивности непосредственной экологической потребности, как для данного момента, так и для будущих поколений, которую оно должно удовлетворять, а

также от уже находящегося в потреблении количества блага. При рассмотрении экологической полезности очень важен фактор ограниченности природных ресурсов, потребляемых с интенсивностью в данный момент времени и фактор экологической емкости пространства. На сегодняшний день и возобновляемые природные ресурсы требуют оптимального использования, а количество невозобновляемых ресурсов сокращается и не может быть потенциально использовано в будущем. Если не будут найдены заменители этих ресурсов или альтернативные товары, в производстве которых не будут участвовать эти ресурсы, то со временем цены на них вырастут, в связи с возросшим дефицитом и возросшей стоимостью добычи этих ресурсов. В теории предельной экологической полезности ценность товара следует определять величиной полезного эффекта, получаемого от потребления, как каждого конкретного индивидуума, так и общества в целом, т.е. предельной экологической полезностью блага. Теория предельных экономических величин находит свое применение в сфере обмена, потребления, и сфере производства. Но производство экотовара может возникнуть (развиваться или сокращаться), если полезность благ-экотоваров, экоуслуг определит их способность удовлетворить потребности человека. В учении о предельной полезности Парето выдвинул тезис о невозможности абсолютных измерений предельной полезности и предложил перейти к оценке предпочтений одних товаров по сравнению с другими или одних комбинаций товаров по сравнению с другими комбинациями товаров. В связи с этим, предпочтительность экологических товаров, предпочтительность в качественных условиях проживания будет определяться (или влиять) на ценность блага. При рассмотрении товаров полезность каждой следующей единицы данного товара убывает, действуя по общим законам рынка, но при рассмотрении природных ресурсов, условий проживания людей – экологическая полезность и экологическая потребность увеличивается. Такую взаимозависимость и взаимосвязь экономико-экологических явлений можно назвать законом растущей предельной полезности экологических товаров, ресурсов и условий. Но предельность заключается не в насыщении, а в конфликтности ситуации (конфликт пространственно-временного использования, воспроизводства и охраны природных ресурсов и условий). Критериальным принципом социо-экономико-экологических моделей всегда было эквивалентное распределение производимых и реализуемых стоимостей, а также потребностей в ресурсах для воспроизводства создаваемых стоимостей, либо равновесие, складывающееся на основе соотношений спроса и предложения со всеми их возможными конкретными формами и модификациями в условиях эколого-устойчивого развития национальной экономики. По этой причине модели, построенные на данном принципе, охватывают в явной или

неявной форме в основном сфере рыночных отношений. Понятия эквивалентность, равновесие, эффективность отражают не только ту часть экономико-экологических благ, которая реализуется через рынок, но охватывают весь универсальный спектр воспроизводственных отношений социо-экономико-экологической системы экономики. В этих взаимоотношениях потенциально кроется необходимость определения концептуальных основ устойчивого развития бизнеса.

КРИТЕРИИ И ПОКАЗАТЕЛИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Соловьева С. В., ведущий научный сотрудник
Экономический ф-т МГУ, Российская Федерация

Можно выделить два подхода к построению показателей устойчивого развития региона:

- 1) построение интегрального индикатора, обычно агрегирующего экономические, социальные и экологические показатели;
- 2) построение системы индикаторов, отражающих отдельные аспекты устойчивого развития.

Проработанным в теоретическом плане, имеющим хорошую статистическую базу и возможность расчета на страновом и региональном уровнях является интегральный эколого-социально-экономический индекс «скорректированных чистых накоплений» (adjusted net savings), который был разработан английскими учеными и специалистами Всемирного Банка. Расширенная трактовка скорректированных чистых накоплений включает природный и человеческий капиталы, которые, наряду с физическим (искусственным) капиталом, составляют национальное богатство. С этих позиций истощение невозобновляемых природных ресурсов и чрезмерное использование возобновляемых природных ресурсов представляют собой вычет из национального богатства. Вложения в образование населения выступают как прирост человеческого капитала. Текущие затраты на образование приравниваются к инвестициям.

Широкое официальное признание в мире получил другой агрегированный индикатор – Индекс развития человеческого потенциала (ИРЧП). Он отражает прежде всего социальный аспект устойчивого развития. ИРЧП рассчитывается на основе трех показателей: долголетия, измеряемого как продолжительность предстоящей жизни при рождении; достигнутого уровня образования и уровня жизни, измеряемого на базе валового внутреннего продукта на душу населения на основе паритета

покупательной способности. Дифференциация регионов по индексу развития человеческого потенциала позволяет провести сравнительный анализ областей, а также оценить динамику развития.

Система Целей развития тысячелетия ООН (Millennium Development Goals) направлена на решение социо-эколого-экономических проблем и развитие человеческого потенциала. Она включает в том числе и экологические факторы развития, что отражено в Цели 7 «Обеспечение экологической устойчивости». Система ЦРТ имеет трехуровневую конфигурацию. В ней выделены 8 важнейших целей развития, для каждой из которых указаны более конкретные задачи. Затем для каждой из этих задач разработан набор статистических индикаторов для оценки прогресса и мониторинга их реализации. На Саммите ООН (сентябрь 2015 г.) вместо Целей развития тысячелетия, срок действия которых истекает в 2015 г., на период 2016–2030 гг. были приняты Цели устойчивого развития (ЦУР). ЦУР включают 17 конкретных целей в сочетании со 169 задачами, которые требуют осмысления в каждой стране и дальнейшей адаптации на национальном и региональном уровне.

Предложенные индикаторы устойчивого развития целесообразно использовать для коррекции в регионах социально-экономической политики. Адекватный учет показателей, которые сейчас недооцениваются или вообще не принимаются во внимание (состояние и затраты на человеческий потенциал, ущербы для здоровья населения, деградация и истощение природного капитала и др.), способен привести к пересмотру средне- и долгосрочных целей регионального развития.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНІ ¹

Сотник І.М., проф.

Шевченко А.І. студент

Сумський державний університет, Україна

Загальною тенденцією світового соціально-економічного розвитку є підвищення ролі ресурсозбереження та виділення його в окрему систему, що знаходиться в основі формування конкурентоспроможного, ефективного та ощадливого господарювання.

Для України проблема раціонального використання ресурсів і

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методологія формування механізму інноваційного розвитку національної економіки на основі альтернативної енергетики».

ресурсозбереження є особливо актуальною та потребує невідкладного вирішення. Це пов'язано з надзвичайно високим рівнем матеріало– та енергоємності вітчизняної економіки, істотним фізичним зносом основних виробничих фондів та застарілими технологіями, нераціональним використанням природних ресурсів, високим ступенем залежності від імпорту паливно-енергетичних ресурсів, значними обсягами утворення відходів та шкідливих викидів виробництва [7]. Зокрема, у 2014 році енергоємність валового внутрішнього продукту України становила 321 кг нафтового еквіваленту/дол. США (ПКС, 2005 р.) і була в 2,1 разів вища за середньосвітовий показник та у 3,06 разів вища за середньоєвропейський рівень [10].

Ресурсозбереження – це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів і зростання виробництва продукції за рахунок підвищення ефективності застосування сировини, палива, основних та допоміжних матеріалів [8].

Основні стратегічні напрями ресурсозбереження можуть бути зведені до таких:

- 1) комплексне використання мінерально-сировинних і паливних ресурсів;
- 2) впровадження ресурсозберігаючої техніки і технології;
- 3) широке застосування в галузях переробної промисловості вторинної сировини;
- 4) стабілізація земельного фонду, відновлення родючості землі, рекультивация відпрацьованих кар'єрів тощо;
- 5) ефективне регулювання лісокористування, підтримання продуктивності лісів, активне лісовідновлення;
- 6) збереження рекреаційних ресурсів при розміщенні нових промислових об'єктів [8].

Основним завданням ресурсозбереження є не просто найбільш повне залучення компонентів природних ресурсів до господарського обігу та посилення рівня ефективності їх експлуатації, а зміна структури використання ресурсів з акцентом на ресурси відновлювані й невичерпні. Тому сьогодні важливо забезпечити таку взаємодію компонентів системи, за якої високі темпи економічного зростання та задоволення потреб населення поєднувались би із збереженням та відновленням якості навколишнього середовища.

Позитивною тенденцією у розвитку ресурсозбереження в Україні можна назвати поживлення в даній сфері у зв'язку з визначенням енерго– та ресурсозбереження одним із ключових стратегічних напрямів розбудови держави. Зокрема, на даний час в країні реалізуються оновлена Енергетична стратегія України на період до 2030 року, Національний

план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року, Державна цільова економічна програма енергоефективності й розвитку сфери виробництва енергоносіїв із ВДЕ й альтернативних видів палива на 2010–2016 рр. [3–6]. Вони спрямовані на заощадження традиційних паливно-енергетичних ресурсів та поліпшення стану навколишнього природного середовища, збільшення обсягів використання відновлюваних джерел енергії в енергетичному балансі. Згідно базового сценарію Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року, якщо модернізувати існуючі, відновити раніше працюючі, побудувати та ввести в експлуатацію нові генеруючі енергетичні потужності, можна забезпечити значне зростання обсягів виробництва електроенергії (табл. 1), знизивши залежність країни від імпортного природного газу.

Таблиця 1

Прогнозні обсяги зростання виробництва електроенергії за рахунок різних енергоджерел в Україні у 2015 р. та 2020 р. (за даними [6])

Вид енергоджерела	2015		2020	
	Виробництво електроенергії, ГВт·год	Загальна потужність, МВт	Виробництво електроенергії, ГВт·год	Загальна потужність, МВт
Мікро– та мінігідро-електростанції	75	33	130	55
Малі гідроелектростанції	140	65	210	95
Великі гідроелектростанції	12000	4800	13000	5200
Вітрова енергетика	2400	1000	5900	2280
Біоенергетика	1100	250	4220	950
Геотермальна енергетика	44	8	120	20

Законом України «Про електроенергетику» передбачено встановлення «зеленого» тарифу [2]. Запровадження даного економічного інструменту значним чином активізувало розвиток відновлюваної енергетики в країні. Експерти відзначають, що в останні роки темпи розвитку цього сектору перевищують темпи розвитку традиційної енергетики. Так, темпи приросту встановленої потужності об'єктів відновлювальної енергетики за останні 5 років становили: 180,93% у 2011 р. порівняно з 2010 р., 57,5% у 2012 р. порівняно з 2011 р., 83,15% у 2013 р. порівняно з 2012 р., 23,76% у 2014 р. порівняно з 2013 р. Поряд з цим, темпи приросту обсягів виробництва електроенергії з відновлювальних джерел склали: 37,12% у 2011 р. порівняно з 2010 р., 135,08% у 2012 р. порівняно з 2011 р., 95,04% у 2013 р. порівняно з 2012 р., 31,84% у 2014 р. порівняно з 2013 р. [1; 4].

На 1 квітня 2015 р. встановлена потужність об'єктів відновлюваної

енергетики, які працюють за «зеленим» тарифом, в Україні становила 1469,21 МВт, з яких у 2015 було введено 7,062 МВт. Розподіл встановленої потужності у 2015 році за об'єктами відновлювальної енергетики був таким:

- вітроелектростанції – 513,893 МВт;
- сонячні електростанції – 824,722 МВт;
- малі гідроелектростанції – 81,385 МВт;
- об'єкти виробництва електроенергії з біомаси та біогазу – 35,2 та 13,858 МВт відповідно [4].

Поряд з державними планами і програмами, перспективні напрями розвитку ресурсозберігаючої діяльності існують і на мікрорівні. Це, зокрема, використання нових можливостей, що відкриваються перед суб'єктами господарювання на локальних ринках ресурсозберігаючої продукції в Україні. До них належать:

- сприяння з боку суб'єктів інфраструктури ресурсозбереження підвищенню обізнаності населення та підприємств з новинками ресурсозберігаючих технологій, їх еколого-економічними й соціальними перевагами та недоліками;

- формування для громадськості іміджу енерго-, водосервісних та інших компаній сфери ресурсозбереження як економічно ефективних та екологічно сприятливих.

- розроблення і впровадження у практичну діяльність суб'єктами інфраструктури ресурсозбереження гнучких фінансових схем, перфоманс-контракту, що дозволяють працювати навіть з низьколіквідними підприємствами;

- проведення роз'яснювальної роботи з керівниками та працівниками підприємств різних галузей і видів діяльності щодо доцільності ресурсозбереження, принципів діяльності аудиторських фірм у сфері ресурсозбереження з метою формування сприятливого ставлення до роботи аудиторів на підприємстві;

- розширення спектру послуг, що надаються суб'єктами інфраструктури ресурсозбереження, зокрема, надання практичної допомоги замовникам при складанні поетапного плану реалізації ресурсозберігаючих заходів на основі їх „самофінансування”, навчання персоналу підприємств-замовників основам ресурсо- та енергоменеджменту [9].

На підтримку зазначених локальних ініціатив доцільно розвивати законодавчу базу щодо надання субсидій та встановлення державних гарантій на позики для придбання і впровадження ресурсозберігаючих технологій; запроваджувати податкові знижки для підприємств, які у своєму виробництві використовують енергоефективне устаткування; забезпечувати часткове державне фінансування придбання і встановлення

енергетичних пристроїв з утилізації відходів тощо.

Створення комплексного підходу до розвитку усіх напрямів ресурсозбереження дасть змогу сформувати нову ідеологію господарювання, що базується на економному використанні наявної ресурсної бази, оптимальному співвідношенні первинних і вторинних ресурсів та маловідходних виробничих циклах.

1 Інформація щодо виробництва альтернативних видів палива та енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії [Електронний ресурс] / Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України, 2015. – Режим доступу: <http://sae.gov.ua/uk/activity/vidnovlyuvana-enerhetyka/suchasny-stan>.

2 Про електроенергетику : закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР (в ост. ред. від 16.07.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/575/97-vr>.

3 Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2016 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2010 р. № 243 (в ост. ред. від 27.11.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-p>.

4 Про Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.10.2014 р. № 902-р (в ост. ред. від 01.10.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/902-2014-p>.

5 Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.11.2015 р. № 1228-р (в ост. ред. від 25.11.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1228-2015-p/paran4#n4>.

6 Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 1071-р. (в ост. ред. від 27.11.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1071-2013-p>.

7 Путренко В. В. Ресурсозбереження в суспільно територіальному комплексі Харківської області: дис...канд.. геогр..наук. 11.00.02 / Путренко Віктор Валентинович. – Київ, 2008.

8 Радчук І. М. Сутність поняття «ресурсозбереження» та шляхи його впровадження на підприємстві [Електронний ресурс] / І. М. Радчук // Вісник ХНТУ. – 2009. – № 3 (36). – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vkhdtu/2009_3/30922.pdf.

9 Сотник І. М. Економічні основи ресурсозбереження: навчальний посібник / І. М. Сотник. – Суми : Університетська книга, 2013. – 284 с.

10 Energy Efficiency Indicators. Indicators by Country/Region 1990-2014 [Electronic resource] / World Energy Council, 2016. – Mode of access: <http://www.worldenergy.org/data/efficiency-indicators/>.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛІСОЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ЕКОСИСТЕМНОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСАМИ

Ярова І.Є., к.е.н., доц.

Сумський національний аграрний університет, Україна

Реформа економічних та управлінських відносин в лісовому господарстві тісно взаємопов'язана зі зміною форм власності на ліси, формуванням та розвитком лісогосподарського підприємництва на екосистемній основі.

Трансформація лісоземельних відносин повинно розглядатись через призму виробничих відносин – організаційно-економічних та соціально-економічних відносин (відносин власності), які повинні відповідати екологічним імперативам лісового господарства.

В рамках національної лісової політики слід формувати екологоорієнтовану політику трансформації (реформування) відносин власності, яка являє собою сукупність концепцій, принципів, програм, розпоряджень і законів економічного, лісівничого, екологічного та соціального характеру, що визначає механізм розподілу між суб'єктами лісових відносин прав щодо володіння, користування, відтворення і розпорядження лісами та відповідальності за результати лісогосподарювання. Дана політика повинна розглядати еколого-економічні принципи приватизації земель лісового фонду, оренди лісових ресурсів в умовах формування ринкових відносин, які безумовно загострюють проблеми раціонального використання, відтворення й охорони лісів на основі більш цілеспрямованого (конструктивного) урахування екологічних факторів в лісовому господарстві з позиції міжгалузевих, сировинних і середовище захисних ,середовище перетворюючих (екологічних) користностей (функцій) лісів; їхнього значення в справі стабілізації і поліпшення якості навколишнього середовища і екологізації всього суспільного виробництва. Стратегія політики реформування лісоземельних відносин полягає у визначенні довгострокових цілей трансформації відносин власності у лісоресурсній сфері, які орієнтовані на подолання монополізму, розвиток конкуренції і підприємництва у лісовому секторі економіки на екосистемній основі.

Тактика екологоорієнтованої політики трансформації відносин власності полягає у виявленні таких форм, методів, інструментів та регулюючих механізмів приватизації лісів, за допомогою яких найбільш ефективно й оптимально можуть бути вирішені лісівничо-еколого-економічні задачі розвитку лісогосподарського комплексу. Розробка тактики, по суті, зводиться до формування і розвитку організаційно-економічного механізму екологічно орієнтованої трансформації форм

власності на ліси та лісогосподарювання на підприємницькій основі. Можна сказати, що екологоорієнтована лісова політика трансформації форм власності в лісовому комплексі формує екологічну спрямованість приватизаційної політики, політики оренди земельних ділянок лісового фонду (лісових ресурсів) та лісогосподарського підприємництва на ринкових засадах.

На загальнодержавному рівні стратегія і тактика реалізації екологоорієнтованої приватизаційної лісової політики, оренди лісового фонду повинні формуватись на основі принципів екосистемного управління лісами з урахуванням регіональних особливостей:

- лісівничих – наявність та стан лісових ресурсів, особливості їх використання, охорони, захисту та відтворення;

- екологічних – загальний екологічний стан території, обсяг еродованих земель та ін.;

- економічних – виробничі потужності в лісовому господарстві, його фінансовий стан підприємств, обсяги лісогосподарських заходів, система економіко-екологічних платежів за лісокористування та ін.;

- соціальних – розвиток соціальної інфраструктури в сфері рекреаційного лісокористування, обсяги споживання населенням лісопродукції, матеріальний добробут громадян, який визначає можливість приватизації окремих ділянок лісового фонду та ін.

Сучасний стан лісоекономічної науки дозволяє говорити про можливість екосистемного управління лісами, яке передбачає поєднання ряду завдань:

- використання ресурсних корисностей лісу і збереження їх просторово-часової безперервності в умовах сталого розвитку і збереження осередків, які забезпечують захист біологічного різноманіття;

- мінімізація (нижче порогових значень) небажаного переносу речовин та енергії як в самому ландшафті, так і за його межами;

- збереження соціально-екологічних функцій (послуг) лісів.

Зроблено висновок, що трансформацію земельних відносин у взаємозв'язку з екосистемним управлінням лісами варто здійснювати на інноваційно-інвестиційній основі.

2

ПЕРЕДУМОВИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ПРЕДПОСЫЛКИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

PRECONDITIONS AND TRENDS OF THE NATIONAL ECONOMY DEVELOPMENT

ЕКСПОРТ ПОСЛУГ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ЗАГАЛЬНОГО ЕКСПОРТУ КРАЇНИ

Аль Мутлак Елаян, здобувач

*ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»,
м. Красноармійськ, Україна*

Останнім часом у світі намітилася стійка тенденція, відповідно до якої послуги вищої освіти розглядаються як один із перспективних видів експорту країни, так як вони приносять дуже помітне та постійне у часі поповнення державного бюджету. Отже, прискорення експорту послуг вищої освіти буде сприяти покращенню економічного стану країни. За таких умов виникає необхідність у визначенні основних особливостей та відмінностей даного виду експорту від інших його складових.

Першою спільною рисою загального експорту та експорту послуг вищої освіти є якість послуг і товарів. Проте, якщо якість будь-якого експорту визначається ступенем відповідності системі критеріїв спеціальних Державних стандартів, технічних умов України або Міжнародних стандартів ISO, що важливо для країн-імпортерів, та його структурою, що є визначальним для країн-експортерів, то якість послуг вищої освіти є комплексним, багатокритеріальним і складним поняттям, яка визначається:

- актуальністю та затребуваністю на ринку праці;
- високим професіоналізмом професорсько-викладацького складу ВНЗ;
- достойною оплатою праці професорсько-викладацького складу;
- тісним взаємозв'язком та збалансованістю між трьома основними учасниками освітнього процесу – споживачами освітніх послуг (випускники національних загальноосвітніх шкіл різних років; особи, що мають диплом «молодшого спеціаліста» або «бакалавра»; іноземні особи, що мають атестати та дипломи, признані еквівалентними українським аналогам відповідно до підписаних міжурядових або міжвідомчих угод

України та певної країни тощо), ВНЗ, який безпосередньо надає послуги вищої освіти та ринку праці, який споживає кінцевий продукт цих послуг – дипломованих фахівців (підприємства всіх видів діяльності та форм власності, науково-дослідні установи, органи місцевого самоврядування тощо);

- самостійністю ВНЗ у питаннях формування політики стратегічного розвитку та міжнародного співробітництва;

- зміною підходу до політики визначення вартості послуг вищої освіти – відмова від підходу, заснованому на встановленні мінімально припустимих розмірів вартості навчання, що веде до поступового фізичного і морального знецінення матеріально-технічної бази ВНЗ, неможливості якісно здійснювати провідні наукові дослідження й розвивати міжнародне співробітництво, та перехід до підходу, заснованому на обґрунтованому визначенні вартості навчання, яке би враховувало всі потреби ВНЗ, пов'язані із забезпеченням як високої якості освітніх послуг, так і гідних умов їх надання. Одночасно ВНЗ необхідно створювати власні та приєднуватися до діючих світових програм, що надають можливості отримувати вищу освіту безкоштовно або на пільгових умовах;

- врахуванням при розробці навчального плану вимог наступності, вибірності, еквівалентності, порівнянності та заміненості навчальних дисциплін, що забезпечує система кредитів, із метою створення найбільш повних можливостей для поширення міжнародної мобільності студентів;

- признанням та конвертацією дипломів, виданих в інших країнах світу; надання випускникам ВНЗ дипломів, що відповідають світовим стандартам;

- впровадженням зовнішнього незалежного оцінювання у ВНЗ;

- місцем ВНЗ у національних та світових рейтингах університетів.

Другою спільною рисою експорту послуг вищої освіти та загального експорту країни на світовому ринку є високий рівень наукоємності. Високотехнологічні та інноваційні підприємства, як і провідні ВНЗ світу одним з факторів активізації експорту товарів і послуг визначають наукову складову, у яку інвестують великі розміри коштів. Слід також акцентувати увагу на тому, що науковий рівень вищої освіти країни прямим чином визначає наукоємність її виробництва. Підтвердженням цієї тези є збіг низького рівня наукоємності для промислових підприємств та ВНЗ України, що визначає її низьку експортоздатність на світовому ринку технологій.

Однією з основних відмінностей між загальним експортом та експортом послуг вищої освіти є характер споживання. Так, специфіка споживання загального експорту країни характеризується кінцевим терміном, який настає безпосередньо у момент задоволення потреби

споживача відповідним товаром або послугою. Натомість послуги вищої освіти можуть повністю, тобто від бакалаврату до магістратури, аспірантури і докторантури, надаватися одним ВНЗ певної країни, або споживачі можуть отримувати вищу освіту покроково у різних країнах світу, тобто сфера вищої освіти характеризується спадкоємністю освітніх послуг. Водночас специфіка споживання освітніх послуг одночасно має безперервний характер, обумовлений сучасними вимогами швидкого знецінення професійних знань через інтенсивний інноваційний розвиток технологій у світі, а отже характеристикою постійної незакінченості освіти для людини. До того ж вимога сьогодення щодо обов'язковості освіти людини протягом життя має значні позитивні наслідки для прогресивного розвитку всього суспільства та підвищення стандартів життя людини, так як прямим чином впливає та поступово змінює не лише освітню, а й наукову, культурну, соціально-політичну, економічну та інші сфери функціонування країни, чого досягти через прискорення загального експорту неможливо.

ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЙ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я

Гудзь П.В., д.е.н., проф.

Гудзь М.В., д.е.н., проф.

ЗНТУ, Україна

В проведеному дослідженні для діагностики стану використання потенціалу КРТ введено поняття приморського регіону Північного Приазов'я Запорізької і Донецької областей в абрисах адміністративно-територіального устрою районів, південні межі яких виходять до узбережжя Азовського моря, а саме: Якимівський, Приазовський, Приморський, Бердянський, Першотравневий, Новоазовський райони та міста Приморськ, Бердянськ, Маріуполь. Для дослідження економічного потенціалу КРТ приморського регіону використано масив статистичних показників, який було систематизовано й структуровано по видам потенціалів:

- 1) виробничий,
- 2) сервісний,
- 3) соціально-демографічний;
- 4) рекреаційний.

Для вимірності оцінювання вказаних видів потенціалу КРТ використано шкалу Харінгтона стану економічної системи (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії й параметри оцінювання стану економічної системи КРТ
методом Харінгтона

Форма стану системи	Інтервал за вербально-числовою шкалою Харінгтона	Пропоноване значення показника за 10- бальною шкалою
Абсолютне знищення системи	0,00 – 0,01	0,00 – 0,10
Стан кризи системи	0,02 – 0,29	0,20 – 2,90
Стан нестійкого функціонування	0,30 – 0,36	3,00 – 3,60
Стан гіперстійкості	0,37 – 0,63	3,70 – 6,30
Стан глобальної стійкості	0,64 – 0,80	6,40 – 0,80
Стан, наближений до стійкого розвитку	0,81 – 0,98	8,10 – 9,80
Стан абсолютної стійкості розвитку	0,99 – 1,00	9,90 – 10,00

Виходячи із даних офіційної статистики, до першої групи індикаторів виробничого потенціалу території віднесено такі показники: площа території та кількість населення (як системоутворюючі показники), кількість суб'єктів ЄДРПОУ, індекси обсягів промислового виробництва і інвестицій в основний капітал, а також іноземних інвестицій, середньорічна кількість найманих працівників. Для дослідження динаміки розвитку виробничого потенціалу за цими показниками розраховано щільність населення та щільність суб'єктів ЄДРПОУ:

$$C = \frac{P}{S}, \quad (1)$$

де P – значення показника, щільність якого треба знайти,

S – площа території,

C – щільність показника.

Розраховано темпи зростання наступних чотирьох індикаторів для кожного із вказаних приморських регіонів:

$$T_i = \frac{P_i}{P_{i-1}}, \quad (2)$$

де P_i – значення показника за поточний рік,

P_{i-1} – значення показника за попередній рік,

T_i – ланцюговий індекс (темп зростання).

Ранжування показників полягає в розташуванні їх значень за зростанням або спаданням залежно від властивостей показника. Значення показника порівнюються між собою і розподіляються в певному порядку. За базове значення, якому буде присвоєно 10 балів, обрано максимальне або мінімальне значення в залежності від змісту показника, а всі інші значення виражені в балах через базовий показник. Інформаційну базу дослідження склали також статистичні бюлетені, зокрема санаторно-курортного лікування, організованого відпочинку і туризму в Запорізькій і Донецькій областях за 2009-2013 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Загальний рівень ефективності використання рекреаційного потенціалу приморських районів Запорізької і Донецької областей за 10– бальною шкалою протягом 2009-2013 рр.

Території	2009	2010	2011	2012	2013	Середньо-зважене значення
Якимівський район	5,48	6,16	4,64	5,06	5,14	5,30
Приазовський район	6,55	4,78	3,71	7,92	5,21	5,63
Приморський район	4,68	4,92	4,98	5,18	5,49	5,05
Бердянський район	4,19	4,83	7,42	3,33	4,92	4,94
місто Бердянськ	5,11	5,02	5,19	5,24	5,09	5,13
Першотравневий р-н	4,52	5,25	4,44	4,75	4,75	4,74
місто Маріуполь	4,98	4,53	5,06	4,85	4,75	4,84
Новоазовський р-н	4,20	5,05	4,73	4,95	5,25	4,84

Водночас, зауважимо, що при оцінці видів потенціалу довелося керуватися виключно офіційною статистикою, яка територіальний рівень економічної діяльності висвітлює вкрай збідніло й кучо, тому набір критеріїв і показників є меншим, ніж при аналізі, наприклад, регіональної економіки на рівні області.

Найбільш потужним у рекреаційному природокористуванні і обслуговування відпочивальників є Запорізьке Приазов'я з розбіжністю оцінок 4,95-5,63 балів, що визначається більшою довжиною пляжної території, сприятливим ландшафтом приморської території, в той час як східна частина Північного Приазов'я у межах Донецької області у більшій мірі знаходиться під впливом негативних антропогенних чинників забруднюючого характеру.

Приморський район за своїм рекреаційним потенціалом виглядає

дещо потужніше внаслідок специфіки місцевої рекреації: із майже 50 сезонних туристських баз, пансіонатів та баз відпочинку з лікуванням та без лікуванням найбільш потужні туристсько-рекреаційні комплекси належать промисловим підприємствам м. Запоріжжя і Дніпропетровська – ВАТ «Запоріжсталь», ВАТ «Мотор-Січ», ВАТ «Південмаш», які вкладають чималі кошти у ремонт основних фондів, благоустрій територій, створення зоологічних куточків, ландшафтних міні парків, звіринців, розважально-дозвільної бази тощо. Цим фактом пояснюється найбільше серед районів за площею відведення територій для створення природного ландшафтного парку «Приазовський».

Аналіз даних табл. 2 показує, що ступінь господарського використання статичного потенціалу у регіоні сягає в середньому 50 % від можливостей. Ступінь економічного розвитку інфраструктури туризму і рекреацій у регіоні є вищою м. Бердянську (5,7 балів), а до трійки краще розвинутих входять Якимівський район за рахунок потенціалу курортного селища Кирилівка (5,48 балів) і Бердянський район (5,31 бали).

Отримані результати дозволяють зробити узагальнений висновок, що за ступенем реалізації сукупного потенціалу місто Бердянськ і райони Приазовського регіону Запорізької області знаходяться в стані гіперстійкості. У даному значенні під гіперстійкістю розуміється високий природний і екологічний потенціал території, її готовність до інвестицій, спроможність господарських і природних систем до освоєння на принципах розширеного відтворення регіонального продукту. Адже рекреаційний регіон Північного Приазов'я від східного кордону України з Росією, Новоазовського району до кордону з Херсонською областю, а це майже 450 км рекреаційних територій, є малоосвоєним, за виключенням рекреаційної зони Бердянської коси і курорту Кирилівка.

Таким чином, проведене економіко-екологічне дослідження оцінки використання потенціалу КРТ Запорізького і Донецького Приазов'я засвідчує високий потенціал КРТ, зокрема його природно-ресурсної складової, і при високому рівні управління стати важливим національним центром туризму і рекреацій.

ПРОБЛЕМА ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ УСУНЕННЯ В УКРАЇНІ

Ємцева В., студент

Ковальов О.О., аспірант

Котенко Н.В., к.е.н., доц.

Сумський державний університет, Україна

Бурхливий розвиток інформаційних технологій, глобалізація та розширення міжнародного економічного співробітництва неминує породжувати подвійність оподаткування – явище дублювання ключових параметрів оподаткування одного і того самого платника – об'єкта та/або бази оподаткування – в межах одного податкового періоду. І хоча подібні ситуації найбільш характерні для ведення господарської діяльності в міжнародних масштабах внаслідок одночасного застосування принципів резидентства та територіальності декількома країнами щодо одного й того ж доходу платника податків, органи державної влади та місцевого самоврядування в окремих випадках задля наповнення власних бюджетів не нехтують можливістю стягувати одні й ті самі податки на різних рівнях управління.

Як внутрішнє так і зовнішнє подвійне оподаткування негативно впливає на інвестиційний клімат країн, скорочуючи як внутрішні інвестиційні потоки між окремими територіями, так і міжнародну інвестиційну активність. Подвійне оподаткування знижує зацікавленість фізичних і юридичних осіб у здійсненні діяльності за межами своєї фактичної локалізації.

В Україні питання усунення подвійного оподаткування регулюються положеннями Податкового кодексу [1]. Зокрема, ст. 13 визначає окремий порядок для врахування доходів, отриманих з джерел за межами України, для юридичних і фізичних осіб та дозволяє зараховувати податки та збори, сплачені за кордоном.

Загалом, задля врегулювання подвійного оподаткування, захисту інтересів вітчизняних господарюючих суб'єктів, що здійснюють свою діяльність за межами території резидентства, та недопущення податкової дискримінації їх інтересів, боротьби з ухиленням від оподаткування із застосуванням протиправних способів та схем, а також розробки і впровадження алгоритмів та процедур вирішення спірних питань у судовому порядку, починаючи з 1843 року між країнами укладаються угоди про оподаткування.

На міждержавному рівні питання усунення подвійного оподаткування були ініційовані Лігою Націй та продовжені Організацією економічного співробітництва та розвитку. Наразі найбільший вплив на

міжнародну договірну практику здійснює Типова конвенція Організації Об'єднаних Націй про усунення подвійного оподаткування в угодах між розвиненими країнами та тими, що розвиваються [2].

На сьогоднішній день Україною укладено 68 угод про уникнення подвійного оподаткування. Крім того, укладені ще з колишнім СРСР та залишаються чинними для України угоди з Іспанією, Малайзією та Японією, а також підписано угоду з Люксембургом та підписано і ратифіковано угоду з Кубою. Всі зазначені документи містять принципові положення, у яких визначається: коло осіб та перелік податків, на яких поширюється дія угоди; порядок ідентифікації резидентів та постійних представництв; особливості оподаткування різних видів доходів (від нерухомого майна, комерційної діяльності, морських перевезень, внутрішнього водного і повітряного транспорту, асоційованих підприємств, дивідендів, відсотків, роялті, приросту капіталу, послуг незалежних підрядників, осіб найманої праці, артисти і спортсменів, учнів, тощо); методи ліквідації подвійного оподаткування; та спеціальні положення щодо недискримінації платників податків, процедур взаємного порозуміння та обміну інформацією.

У Податковому кодексі України у порядок застосування міжнародного договору про уникнення подвійного оподаткування стосовно повного або часткового звільнення від оподаткування визначається виключно для доходів нерезидентів із джерелом їх походження з України (ст. 103). При цьому застосовуються такі методи, як звільнення від оподаткування доходів із джерелом їх походження з України, зменшення ставки податку (дивіденди, проценти, роялті, винагороди) та повернення різниці між сплаченою сумою податку і сумою, яку нерезиденту необхідно сплатити відповідно до міжнародного договору України.

Загалом вважається, що вибір конкретних методів усунення подвійного оподаткування (метод звільнення чи метод вирахування) залежить від загальної податкової політики та структури податкової системи країни.

На нашу думку проблема подвійного оподаткування в умовах глобалізації та зростання швидкості міжнародного руху капіталу є особливо актуальною. Світовий досвід пропонує вивірені підходи щодо усунення зазначеної проблеми. Україна знаходиться на шляху уніфікації підходів щодо оподаткування міжнародних доходів, а задля цього укладає і дотримується угод про уникнення подвійного оподаткування з багатьма країнами світу. Проте підходи щодо вибору методології, а також оцінки ефективності її застосування з урахуванням впливу на інвестиційний клімат країни чи території мають стати предметом подальших досліджень.

1. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Типовая конвенция Организации Объединенных Наций об избежании двойного налогообложения в отношениях между развитыми и развивающимися странами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/esa/ffd/documents/UN_Model_2011_UpdateRu.pdf

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ І УКРАЇНИ

Котенко О.О., асистент

Сумський державний університет, Україна

Сучасний стан фінансово-економічного середовища вимагає пошуку нових ефективних шляхів започаткування та ведення бізнесу. Світова статистика вказує, що близько 50% компаній, що виходять на ринок під власною торговою маркою, працюють не більше 2-3х років. Якщо в країнах розвинених економік втрати підприємців через закриття бізнесу внаслідок відсутності попиту або через неефективну маркетингову, управлінську, фінансову тощо політику, можуть бути нівельовані досить швидко, то в Україні ця проблема є більш складною, оскільки вітчизняні підприємці часто мають негативні очікування в питаннях відкриття нового бізнесу після закриття старого внаслідок нестабільності макроекономічного середовища країни та необхідності погашати раніше отримані кредити, ставки по яких у вітчизняних банках є досить високими.

Все це зумовлює надзвичайну актуальність дослідження проблем, пов'язаних із започаткуванням нового бізнесу та вимагає значну інтенсифікацію зусиль сучасної наукової думки та корпоративного сектору щодо пошуку нових шляхів їх вирішення.

Окреслене коло проблем загострюється тим, що починаючи підприємці часто не мають спеціалізованих знань у сфері ведення бізнесу, тому весь спектр управлінських та фінансових питань вони намагаються вирішувати в момент, коли бізнес вже створений. Це зумовлює лише реагуючу реакцію на зміни в оперативній економічній обстановці, що призводить до певних як до виникнення фінансових втрат, так і до втрати попиту на пропоновані товари чи послуги.

З іншого боку, та ж зведена загальна світова статистика стверджує, що більше 80% компаній, що виходять на ринок під вже існуючою торговою маркою, працюють більше 5-ти років.

Це означає, що запровадження в Україні стійкої практики започаткування власного бізнесу під торговими марками інших (успішних)

компаній, може надати той необхідний на сьогоднішній день імпульс для зростання корпоративного сектору у майбутньому. Таким імпульсом, на нашу думку, і є саме практика ведення бізнесу на умовах франчайзингу.

Сьогодні в Україні вже відома практика активної співпраці окремих українських підприємств із іноземними та, навіть, із вітчизняними компаніями на умовах франчайзингу (найяскравіші приклад – компанія «McDonald's», «Pizza Celentano Ristorante»). Бізнес по франчайзингу в Україні існує, працює та розвивається.

Нажаль, розглядаючи питання франчайзингу, неможливо не згадати про певні недоліки такого методу ведення бізнесу: по-перше, вступні внески та роялті часто є досить високими; по-друге, франчайзер має право вимагати виконання ряду принципових для себе, але, можливо, непід'ємних для франчайзі умов (розміщення підприємств в конкретних місцях, обладнання лише певних фірм і тд.); по-третє, франчайзинг майже виключає можливість проявляти власну корпоративну ініціативу франчайзі; по-четверте, окрім обов'язкових платежів по франшизі, всі інші види класичних для бізнесу витрат у повному обсязі несе франчайзі.

Іншою, можливо, найголовнішою проблемою в контексті франчайзингу є правильність обрання франчайзера. Оскільки, потенційно це має бути відомим підприємством, франшиза якого є значно дорожчою ніж інших франчайзерів.

Проте, за умови існування фінансових можливостей започаткування бізнесу по досить відомій франшизі є запорукою ефективної роботи таких підприємств у майбутньому, оскільки бізнес по франчайзингу є апіорі успішним.

Тому, на нашу думку, пошук нових методів започаткування та ведення бізнесу є одним із найважливіших питань вітчизняного фінансово-економічного сьогодення і франчайзинг є одним із найефективніших із них.

СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Некрасенко Л.А., доц.

Полтавська державна аграрна академія, Україна

У період загострення соціально-економічних проблем в Україні надзвичайно актуальним є підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами держави. Сукупність заходів держави з формування та використання бюджетних ресурсів для забезпечення її економічного та соціального розвитку складають бюджетну політику. Мірилом ефективності бюджетної політики є економічна безпека. Тому

ключовим завданням уряду є реалізувати ефективну бюджетну політику здійснення соціально-економічних реформ, що в свою є основою економічної безпеки держави.

Бюджетна політика завжди була важливим інструментом впливу на розвиток економіки і соціальної сфери. Питанням забезпечення раціональності бюджетної політики України присвячено багато праць вітчизняних науковців і політиків, а саме: О. Блінова, В. Литвицького, Н. Гузенко, В. Гейця, А. Яценко, А. Любич та Ю. Харазішвілі, З. Бойка та С.Юрія, Т. Жибера. Зокрема З.Бойко та С.Юрій досліджують цілі та завдання бюджетної політики в умовах кризових явищ економіки в Україні та визначають перспективи її розвитку [1]. Т. Жибер у своїй праці досліджує бюджетний процес, як складник бюджетної політики, проводить аналіз пріоритетних напрямків розвитку бюджетної політики на наступні роки [2].

Поєднання негативних зовнішніх факторів – загрози експансії з боку зарубіжних країн, світова економічна криза, енергетична залежність від імпорту корисних копалин; і внутрішніх – неефективна система управління економікою, задоволення інтересів невеликої кількості людей у збиток економічному зростанню і процвітанню країни – зумовлюють неефективну бюджетну політику. Дане явище є загрозою економічній безпеці України, оскільки наслідком нераціональної бюджетної політики є зростання рівня інфляції і зростання внутрішнього і зовнішнього державного боргу.

Економічна безпека – це незалежність держави у формуванні й розвитку власної економічної системи. Матеріальною основою такої незалежності є власність народу на національне багатство. Економічна безпека оцінюється за певними критеріями – показниками-індикаторами. Найважливішими з них є: структура ВВП, обсяг і темпи розвитку промисловості, обсяг і динаміка інвестицій; природно-ресурсний виробничий і науково-технічний потенціали країни; ефективність використання ресурсів; конкурентоспроможність економіки на внутрішньому та зовнішньому ринках; темпи інфляції; рівень безробіття; якість життя, ступінь диференціації доходів, забезпеченість населення матеріальними благами й послугами; дефіцит бюджету та державного боргу; енергетична залежність; інтегрованість у світову економіку.

Важливе значення для економічної безпеки мають не самі показники, а їх порогові значення, тобто граничні величини, перевищення яких загрожує економічній безпеці. Всі перелічені індикатори напряму залежать від ефективності бюджетної політики тобто від виконання належних їй функцій. З огляду на це, ефективність бюджетної політики розглядається, по-перше, з точки зору виконання державного бюджету, по-друге – з точки зору впливу на соціально-економічну ситуацію в країні.

Показником, який характеризує стан виконання бюджету, є державний дефіцит або профіцит. За роки незалежності Україна мала профіцит бюджету (на кінець року) лише 2002 р. – 0,6 %, інші роки спостерігався дефіцит державного бюджету. За останні 8 років державний бюджет України має значне недофінансування, при цьому найбільший дефіцит наша держава мала у 2010 р. у зв'язку з поглибленням світової економічної кризи.

Проаналізувавши нинішній стан виконання державного бюджету України, можна констатувати, що бюджетна політика в державі проводиться нераціонально:

1. недостатнє фінансування сільського господарства та наукової сфери, що становить загрозу для продовольчої, технологічної безпеки;
2. значна частка витрат на утримання державного апарату чиновників в структурі видаткової частини бюджету;
3. значна частка поточних видатків у структурі видаткової частини бюджету і незначні витрати на видатки розвитку.

Для удосконалення бюджетної політики і як наслідок гарантування економічної безпеки необхідне якісне удосконалення казначейської системи виконання бюджетів; оптимізація структури державних витрат, механізму справляння бюджетних доходів та виконання бюджетних зобов'язань; вдосконалення міжбюджетних відносин; створення ефективної системи управління державним боргом; відміна приватизації державного майна та повернення у державну власність незаконно приватизованих підприємств.

Таким чином, економічна безпека України є відображенням ефективної бюджетної політики яка в свою чергу визначає пріоритети національної стратегії соціально-економічного розвитку.

1. Бойко З. Основні напрями бюджетної політики та перспективи її розвитку / З. Бойко, С. Юрій // Економіка України. – 2010. – №39. – С. 35 – 38.

2. Жибер Т. Бюджетна політика України / Т. Жибер // Фінанси України. – 2009. – №8. – С. 5 – 8.

3. Макроекономічний огляд (травень 2015). Національний банк України. Генеральний економічний департамент [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИМИ ГОСУДАРСТВАМИ В РЕШЕНИИ РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

Садченко Е.В., проф.
Никола С.О., аспирантка
*Одесский национальный университет
имени И.И. Мечникова, Украина*

Без экономического сотрудничества с другими государствами в современных информационных условиях существование национальной экономики невозможно. В современной международной экономике основные виды экономической деятельности (производство, распределение, потребление, обмен товаров и услуг), а так же их составляющие (капитал, труд, управление, информация, технология, экология, рынки) организуются и взаимодействуют в глобальном масштабе либо непосредственно, либо с использованием разветвленной сети, связывающей предприятия, организации, институты, фирмы.

Выполнение многих европейских научно-исследовательских программ связано с необходимостью образования международных технологических союзов ТС. Исследовательские программы играют роль катализаторов союзов различного типа. Причины образования ТС в Западной Европе заключаются не только в объединении ресурсов для интенсификации НИОКР, сокращении расходов при получении новых технологических возможностей, что достигается благодаря централизованному субсидированию проектов или экономии за счет совместных затрат, но и в исключении дублирования работ и повышении конкурентоспособности. Побудительными мотивами образования ТС являются возможность проведения исследований или производства нового вида продукта, что не под силу каждой компании, предприятию, государству в отдельности.

Компенсационные, кооперационные связи, устанавливаемые на уровне хозяйственных организаций, предприятий различных стран, позволят полнее использовать их интеллектуальный, научно-технический и производственный потенциал, будут способствовать переводу взаимного сотрудничества на долговременную и более стабильную основу, обеспечивать большую сбалансированность товарооборота, расширение поставок готовой продукции на мировой рынок, преодоление в определенной степени протекционистских барьеров на национальном и региональном уровнях. Безусловно, задачи интеграции Украины в экономические структуры и создание единого внутреннего рынка и общеевропейского пространства, не следует рассматривать в качестве

основной цели. Указанные процессы представляют собой в условиях современных международной кооперации производства, разделения труда, состояния научно-технической сферы, прежде всего необходимое средство разрешения социальных, гуманитарных, экологических проблем, способ сохранения и оздоровления окружающей среды, установления необходимых пропорций общественного производства, повышения жизненного уровня граждан Украины. Для широкого развития международных форм сотрудничества в направлении сближения науки и национального производства с внешним рынком, его условиями и требованиями необходима реформа всего хозяйственного механизма в Украине. Система прямых иностранных капиталовложений предусматривает два важных момента: замену системы утверждения правительственными органами проектов системой уведомления; существенное ограничение налоговых льгот для совместных предприятий с целью обеспечения принципа справедливой конкуренции между иностранными и национальными компаниями с учетом экологических ограничений. В первую очередь необходимо открыть промышленный сектор для вложений иностранного капитала и либерализовать процесс инвестиций в такие технологически сложные сферы, как телекоммуникация, инженерное строительство, морской транспорт. Перед государством стоит трудная задача направить финансовые средства инвесторов в отрасли предпринимательства, в развитии которых была бы заинтересована страна.

Средства, выделяемые международными финансовыми организациями, используются в основном на покрытие текущих бюджетных дефицитов, вследствие чего происходит лишь временное улучшение экономического положения. Но с ростом внешних долговых обязательств необходимость их последующего погашения и выплаты процентов подрывает возможности национальной экономики. Государства, решающие свои проблемы самостоятельно, не обременяют свою экономику долгами и сохраняют возможности ее развития. Поэтому в процессе принятия решения следует проследить движение финансов и определить их эффективность при вложении в тот или иной объект с учетом прогнозных оценок. Для привлечения иностранного капитала могут быть использованы следующие льготы: освобождение от налога на доходы капиталов, налога на товарооборот (например, освобождение на первые три-пять лет от подоходного налога, налога на прибыль с юридических лиц и на имущество, а по истечении этого срока на протяжении еще одного-трех лет – снижение налога до 50%, за исключением налога на прибыль). Существенную роль в этом плане играют льготы на таможенные пошлины на импорт оборудования, технологий, а также возможность свободно продавать акции и

репатриировать капитал в случае аннулирования производства (имущество предприятий с иностранным капиталом объявляется находящимся под охраной закона).

ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ НИМ

Школа В.Ю., к.е.н., доц.

Новак К.С., студент

Сумський державний університет, Україна

Зовнішній державний борг – заборгованість держави за залученими з-за кордону коштів у вигляді позик і кредитів іноземних банків та міжнародних фінансових організацій, що виплачуються відсотками із них, а також коштами, отриманими шляхом розміщення на міжнародних ринках державних цінних паперів [1]. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни (рис. 1). Слід зазначити, що питома частина зовнішнього державного боргу в Україні останніми роками залишається дещо стабільною – 25-35% від загального зовнішнього боргу.

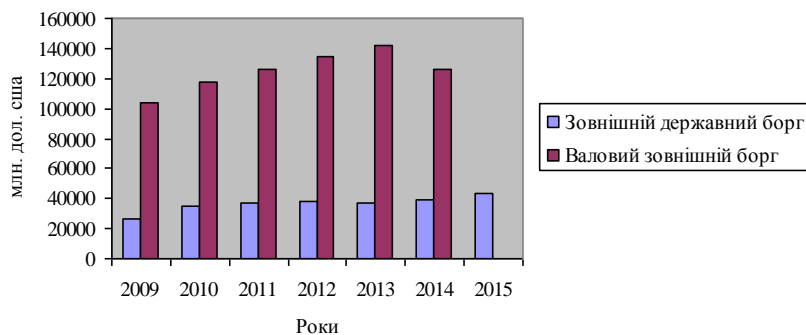

Рис. 1. Динаміка боргу України за 2010–2015 рр. (за даними [1])

Причинами виникнення та накопичення боргу є [2]: дефіцит державного бюджету, кризові процеси в економіці, залучення іноземних фінансових ресурсів для підтримання національної валюти, висока залежність економіки країни від імпорту енергоресурсів, нераціональне використання залучених кредитів та неналежний контроль за цим процесом, несприятливий інвестиційний клімат.

При управлінні боргом потрібно спиратися на такі заходи: пошук найбільш сприятливих умов запозичення фінансових ресурсів; забезпечення стабільності валютного курсу, цільового та ефективного використання коштів, своєчасного погашення суми основного боргу з відсотками.

1. Статистичні дані: МинФин. Финансовый портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/debt/gov/>

2. Юрій С.І. Казначейська система: Підручник [Електронний ресурс]. / Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. – Тернопіль, 2002. – 394с. – Режим доступу: <http://lybs.ru/index-9941.htm>

3

РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ РАЗМЕЩЕНИЕ ПРОДУКТИВНЫХ СИЛ LODGING PRODUCTIVE FORCES

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Гриценко Л.Л., д.е.н., доц.

Сумський державний університет, Україна

Важливим компонентом інвестиційної політики є пріоритетні сфери та об'єкти її здійснення, до яких в умовах побудови соціально орієнтованої моделі як світової, так і національних економік, в першу чергу, відносяться не лише перспективні з позиції інтенсивності власного розвитку та генерування економічного зростання в пов'язаних видах діяльності галузі реального сектору економіки, а й об'єкти соціальної, виробничої та ринкової інфраструктури, природоохоронна діяльність, покликані створювати можливість стійкого суспільного розвитку.

Основними засадами державної інвестиційної політики є:

- максимізація ефекту від інвестування державних ресурсів;
- створення умов для інтенсифікації розвитку пріоритетних, з погляду підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності національної економіки, галузей і видів економічної діяльності;
- створення умов збалансованого розвитку регіонів і галузевих господарських комплексів, збереження балансу інтересів усіх соціальних груп для уникнення дискримінаційного розшарування суспільства та виникнення соціальних конфліктів та напруги.

Таким чином, інвестиційна політика держави – складова фінансової політики, спрямована на забезпечення умов для довготермінового сталого розвитку національної економіки на основі використання сукупності макроекономічних підходів і рішень, щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, визначення перспективних і пріоритетних напрямків інвестування, відповідної цільової мобілізації інвестиційних ресурсів, а також загального управління процесом планування, залучення та реалізації вкладень цих ресурсів з максимальною ефективністю.

Державне регулювання інвестиційних процесів, яке реалізується, насамперед, шляхом розробки та здійснення інвестиційної політики, є невід'ємною складовою частиною процесу відтворення. Його необхідність

об'єктивно пояснюється виконанням економічних функцій державою для подолання природних недоліків ринкового саморегулювання. Продумана державна інвестиційна політика повинна поєднувати спрямованість на економічний розвиток суспільства, включаючи орієнтацію на науково-технічний прогрес та модернізацію виробництва, із забезпеченням виконання вимог соціальної відповідальності інвестування, тобто бути чинником соціальної стабілізації у суспільстві за рахунок узгодження інтересів всіх представників економічної системи країни та стійкого розвитку суспільно-економічної системи в поточний період часу і в довгостроковій перспективі.

Факторами, що стримують розвиток інвестиційної сфери в Україні, є збереження хаотичного характеру процесу вкладання інвестиційних ресурсів, низький рівень державного фінансування інвестиційних потреб соціально-економічного розвитку, зумовлені, зокрема, відсутністю чітко регламентованих та науково-обґрунтованих механізмів та процедур формування та реалізації державної інвестиційної політики.

Реформування інвестиційної політики має передбачати використання різних форм державно-приватного партнерства як природного механізму реалізації масштабних інфраструктурних проєктів, реалізація яких потребує концентрацію значних обсягів як фінансових, так і матеріально-технічних, трудових, організаційних та інших ресурсів, а також спільних зусиль державного та приватного секторів економіки.

Для залучення приватного капіталу до розв'язання завдань державно-приватного партнерства можуть бути використані інструменти політико-економічного, організаційно-технологічного і соціального характеру, які передбачають:

- визначення на державному рівні пріоритетних напрямів, на яких за рахунок наявних об'єктивних переваг Україна може бути конкурентоспроможною або впливати на світовий технологічний розвиток;

- удосконалення механізмів пайового фінансування державою інфраструктурних інвестиційних проєктів;

- створення нової або використання існуючої мережі фондів із продуманими інвестиційними стратегіями і чітко сформульованими завданнями.

Зауважимо, що важливою методологічною проблемою реформування інвестиційної політики України на основі взаємодії держави та бізнесу є безпосередня залежність ефективності цього процесу від здатності новоутвореного механізму інвестиційної діяльності забезпечувати ефективний розподіл витрат, вигід та ризиків між співпрацюючими сторонами державного та приватного секторів економіки. Ефективні результати в цьому напрямку можуть бути досягнуті

тільки за умови чіткої координації різних заходів державного регулювання.

Отже, реформування державної інвестиційної політики вимагає впровадження системного механізму взаємодії держави з приватним сектором економіки, який включає інституційні, організаційні, фінансово-економічні та соціально-економічні важелі, спрямовані на забезпечення стимулюючого середовища на всіх етапах інвестиційного процесу, причому як на макро-, так і на мікрорівні.

ВНЕДРЕНИЕ РЕСУРСОБЕРЕГАЮЩИХ ТЕХНОЛОГИЙ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ ¹

Домашенко М.Д., к.е.н., доц.

Прошуніна А.А.

Сумський державний університет, Україна

Помимо общемировых тенденций актуальность внедрения энергосберегающих технологий в Украине обусловлена, в первую очередь зависимостью экономики от импорта топливно-энергетических ресурсов. Это существенно тормозит процесс становления Украины как экономически независимого государства.

В настоящее время Украина, по некоторым оценкам, теряет от 30 до 50% потребляемой энергии, что объясняется, прежде всего, использованием устаревших и плохо работающих коммунальных систем и труб, этот фактор влияет на развитие экономики Украины, ее народно-хозяйственного комплекса. Стратегическая задача Украины – сократить объемы потребления газа, используемого для отопления.

Для осуществления этой задачи необходимо провести модернизацию систем теплоснабжения зданий, которая состоит в: повышении их экономической эффективности (конгенерация, тепловые насосы), диверсификация топливного баланса переводом природного газа в резервное топливо (биотопливо, мусор). По мнению аналитиков 84% потребляемой в зданиях энергии идет на отопление и обеспечение горячей водой.

Существует ряд стран, которые внедрили в своей практике энергосберегающие технологии, что оказало благотворное воздействие как

¹ Работа выполнялась за счет бюджетных средств МОН Украины, предоставленных на выполнение научно-исследовательской работы № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методология формирования механизма инновационного развития национальной экономики на основе альтернативной энергетики».

отдельные субъекты хозяйственной деятельности, так и на развитие стран в целом. Так например, Германия изменила нормы энергоэффективности зданий с 260 кВт.час до 100 кВт.час. В 2016 году Германия переходит на стандарт «Пассивхаус» и нормы изменятся до 15 кВт.час. Пассивный дом — основной особенностью которого является отсутствие необходимости отопления или малое энергопотребление. Отопление пассивного дома должно происходить благодаря теплу, выделяемому живущими в нём людьми и бытовыми приборами.

Каждая страна рассматривает свой энергетический баланс, учитывая, каких полезных ископаемых много, а каких мало. Так вот, уголь среди природных энергетических ресурсов Украины составляет 98%, а остальные 2% — это нефть, газ и прочее. Использование угля недооценено изначально, так например, в энергетическом балансе нашей страны около 40% составляет газ, который мы в основном покупаем за границей, и только 27% — уголь. А в Германии доля угля в энергетическом балансе составляет 67%, в Китае — 78%, в США — более 70%. Угля на территории Украины достаточно — и каменного, и бурого. Одним из основных негативных последствий при использовании угля, является загрязнение окружающей среды, но все это лишь в том случае, если использовать несовершенные котлы. К тому же, следует учитывать, что цены на уголь самые стабильные.

Что касается мини-ГЭС, то их целесообразно ставить на мелких речушках, создав небольшую плотину. Такие мини ГЭС могут стать мощным источником энергообеспечения для Западной Украины, а для некоторых районов Закарпатской и Черновицкой областей — источником полного самоэнергообеспечения. Геотермальные ресурсы также могут активно привлекаться в качестве источников энергии в Украине. Лучшим регионом для внедрения геотермальных технологий является Карпатский.

Биогаз — биотопливная замена природного газа. Его получают из органических отходов, включая отходы животноводческих хозяйств и мусора, полученного от муниципальных, коммерческих и промышленных источников. В Соединенном Королевстве биогаз производится из отходов животных, а также за счет выделяющегося на свалках газа.

В использовании биогаза вместо ископаемого топлива существуют два основных природосберегательных фактора. Во-первых, биогаз — возобновляемый ресурс, поэтому оно является долгосрочным, относительно дешевым и надежным источником энергии. Во-вторых, биогаз в своем производственном цикле и использовании выделяет гораздо меньше парниковых газов. Ежегодно в Украине, по данным ДЗИ, накапливается более 10 млн. тонн твердых бытовых отходов (ТБО), большая часть которых вывозится на полигоны и свалки. Именно эти отходы можно собирать и использовать в энергетических целях.

Приблизительный ежегодный потенциал выпуска биогаза из отходов животноводства составляет более 750 тыс. тонн условного топлива.

Из этого следует, что все-таки Украине рациональней будет заняться разработками технологий для уже изведанных областей энергоносителей: уголь, угольные отходы, биогаз и конечно же в первую очередь обратить внимание на сбережение энергии.

Проблемы энергосбережения в настоящее время, являются наиболее значимыми, т. к. это всеобъемлющая сфера деятельности, которой необходимо заниматься на всех уровнях управления экономикой. Кроме того, решение задач энергосбережения имеет большое значение и для социально-экономического развития регионов страны.

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В СИСТЕМІ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Михайлова Л.І., проф.

Сумський національний аграрний університет, Україна

Людські ресурси визначають рівень розвитку, успішність діяльності та формують інтелектуальну базу суспільства. Дотримання цієї тези забезпечує успіх функціонування суб'єктів господарювання різних форм, напрямів та видів діяльності. До сьогодні у державі не склалося розуміння цього, і тому основною проблемою є відсутність послідовного стратегічного підходу до регулювання процесів формування, розвитку та підтримки відповідного рівня людського капіталу, необхідного для підвищення добробуту населення країни та її економічного зростання. Знання рівня, структури і стану розвитку людського капіталу аграрному секторі економіки країни стає необхідним сьогодні для постановки і вирішення цілої низки загальноекономічних проблем та прийняття макроекономічних рішень.

За останні десятиріччя соціальні умови для формування людського капіталу сільського господарства значно погіршилися. Можливість забезпечення соціальних потреб особистості, що проживає в сільській місцевості, різко знижується, стає обмеженою та проблематичною. То чи може формуватися і розвиватися повноцінно за таких умов людський капітал сільського господарства? На думку Б.Данилишина, якщо сучасні підходи до розвитку аграрного сектора збережуться, то великотоварне виробництво (агрохолдинги) в середньостроковій перспективі знищать сільське середовище [1].

Як показує досвід розвитку багатьох країн (Японія, Німеччина,

США, перші роки становлення Радянського Союзу), саме завдяки формуванню, значним цільовим інвестиціям та ефективному використанню людського капіталу були досягнуті значні темпи їх економічного зростання. Свідченням на користь цього також є те, що у кризові перехідні періоди розвитку цих країн саме людський капітал найбільшою мірою страждав, зменшувався та знецінювався порівняно з іншими видами капіталу (виробничого і природного). Розрахована інтегральна оцінка людського капіталу, яка поєднує чотири його основних складових (вік, освіту, здоров'я і досвід роботи), щорічно знижується. Протягом 2000-2010 рр. зниження інтегрального показника становило 3,5 % [2]. Такі зміни відбулися за рахунок: погіршення здоров'я всіх верств сільського населення (-14,2 %); негативної зміни вікової структури (-4,2 %), що супроводжується старінням сільського населення; зниження за активом досвіду роботи (-3,8 %) внаслідок збільшення відпрацьованих років (більше ніж 25) і таким чином зростання досвіду, який потребує оновлення. Зростання відбулося лише за капіталом освіти (+7,6 %), хоча цей факт зумовлюється зростанням тривалості освіти, а не якістю здобутих знань. Тривале погіршення стану людського капіталу сільської місцевості призводить до втрати конкурентоспроможності людини на ринку праці. Однак, велике значення і провідна роль у зміні такого становища у більшості країн належала державі, державному регулюванню функціонування її інституційної економіки, всіх її структурних суб'єктів. Щодо ринку праці, де формується ціна людського капіталу, то у всіх розвинених країнах держава захищає інтереси працівників, забезпечуючи, таким чином, їх конкурентоздатність через встановлення гарантованого мінімального рівня оплати праці, який забезпечує якісне відтворення робочої сили. Це повністю стосується і людського капіталу сільського господарства та ринку праці в аграрному секторі. Зважаючи на обмежений доступ жителів сільської місцевості до ринку праці, роботодавці знижують рівень витрат на людський капітал. Так, у дореформеному 1990 р. частка витрат на оплату праці у собівартості сільгосппродукції становила 37,8%, у найскрутнішому 1995 р. вона знизилась до 23, а у 2010 р. – 12,3%, тобто зменшилась порівняно з 1990 р. приблизно у 3 рази [1]. Сталою тенденцією за роки реформ залишилося й те, що заробітна плата найманих працівників у сільському господарстві має найнижчий рівень серед видів економічної діяльності. Незважаючи на те, що аграрний сектор має позитивне зовнішньоторговельне сальдо і в 2015 р. забезпечив третину валютних надходжень країни, зарплата одного працівника сільського господарства склала 70,0 відсотків від середнього рівня по економіці на кінець 2015 р. [3].

Тому вважаємо необхідним для забезпечення позитивних змін у плані збереження, відтворення і розвитку людського капіталу як

сільського господарства, так і країни в цілому, прийняття відповідних законодавчих актів, наприклад, Закону “Про відтворення людського капіталу України”, який би підпорядковував всю систему ціноутворення в залежності від ціни робочої сили, особливо у тих сферах, де ціни є зовсім неспівставними з ціною робочої сили як основного джерела відтворення людського капіталу. Це стосується цін на енергоресурси, фінансовий капітал, вартість житла, сільськогосподарську техніку, продукцію та інше, які вже досягли рівня світових цін, а ціна праці все ще залишається безпідставно заниженою.

1. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація : наук. доп. / [О.М.Бородіна, В.М.Гець, А.О.Гуторов та ін.] ; за ред. В.М.Гейця, О.М.Бородіної, І.В.Прокопи ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2012. – 56 с.

2. Данилишин Б.О. Будущем сельского хозяйства Украины. Электронный ресурс. Режим доступа: http://blogs.lb.ua/bogdan_danylysyn/283545_budushchem_selskogo_hozyaystva.html.

3. https://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html

ПРИРОДНЫЙ КАПИТАЛ И ЕГО РОЛЬ В ЭКОНОМИКЕ

Ховавко И.Ю., ведущий научный сотрудник, д.э.н
Экономический факультет МГУ
им. М.В. Ломоносова, Российская Федерация

Природа всегда тем или иным способом включалась в экономический анализ, причем перечень элементов природы, включаемых в анализ, постоянно расширялся. На ранних этапах своего развития экономическая наука рассматривала основным природным богатством землю, позднее – природные ресурсы, к которым приложен труд, теперь объектом анализа стал *природный капитал*. Последний включает природные ресурсы; регулирующие функции природы (ассимиляция отходов и загрязнений); обеспечение людей природными услугами (рекреация, эстетическое удовольствие и пр.). В настоящее время бурно развиваются исследования, направленные на определение «цены» природы, которая существенным образом меняет традиционные макроэкономические показатели (национальное богатство) и показатели оценки эффективности хозяйственной деятельности и т.д.

Оценка природного капитала – сложная научная проблема. В основе измерения лежит капитализация всех функций природы с учетом фактора времени. Согласно классика экологической экономики Г. Дейли природный капитал представляет собой запас (stock), который является источником потока природных услуг и реальных природных ресурсов,

названный им «природным доходом». На сегодняшний день стоимостная оценка этого природного дохода ограничивается отдельными пилотными исследованиями. Например, популярны оценки, полученные группой ученых под руководством Роберта Констанца (Мэрилендский университет), получившие суммарную оценку природного капитала в 35 трлн. долларов (вдвое больше ВВП в тот же период) [1]. Методический аппарат для оценки стоимости природных благ, развиваемый в рамках концепции общей экономической ценности, отличается эклектикой применяемых подходов, отсутствием по многим вопросам реальных удельных оценок. Например, ценность болот определяется на основании депонированного (поглощаемого) углерода, а стоимость 1 тонны углерода берется по данным созданного в результате реализации Киотского протокола рынка парниковых выбросов (10-50 долларов за тонну). Во-первых, даже нижняя и верхняя оценки отличаются в 5 раз. Во-вторых, реально в условиях кризиса мировой экономики такой рынок практически перестал существовать. В-третьих, если усомниться в справедливости теории глобального потепления и необходимости сокращения выбросов парниковых газов, вообще исчезают основы для оценки экосистемных функций природы. Степень достоверности оценок сегодня остается низкой. Эта особенность не позволяет реально повысить «конкуренциоспособность» природы, поскольку при существующей методической базе можно обосновать любой заранее нужный результат.

Отсутствие четких методических подходов наблюдается не только в отношении оценки самого природного капитала, но и того, какую его часть следует включать в национальное богатство. Тенденция развития системы национальных счетов состоит в постоянном расширении объектов, включаемых в ВВП и национальное богатство (за счет перемещения результатов некоторых видов деятельности из промежуточного продукта в конечный, учета услуг финансового посредничества, выделения в отдельную группу основных фондов продуктов интеллектуальной собственности и т.д.). Включение в этот ряд «услуг природы» расширяет сферу рыночных отношений и еще более «виртуализирует» систему национальных счетов, увеличив и без того заметный разрыв между экономическими показателями и экономической реальностью.

Приведем данные исследования национального богатства (НБ), проведенного по методике Всемирного Банка на рубеже веков специалистами Института экономики РАН (табл. 1.), которые свидетельствуют о высокой доле природного капитала в НБ России.

Из таблицы следует:

1) НБ России составляет 11% мирового, в 2,5 раза превосходит НБ США;

2) По уровню НБ на душу населения Россия занимает 1 место в мире (400 тыс. долларов на человека против 360 тысяч на человека в странах «большой семерки» и в 4, 4 раза больше, чем в среднем по миру);

3) Доля России в природном капитале мира 27%, в человеческом – 8%, в физическом – 6%.

Таким образом, современные трактовки природного капитала расширили оцениваемую область природы, включив в нее не только природные ресурсы, вовлеченные в орбиту хозяйственного освоения, но и некоторую их «божественную» часть, что значительно увеличило значение природного фактора в оценке национального богатства. Применительно к России это еще раз подтвердило значимость ее природных богатств.

Таблица 1

Национальное богатство на рубеже веков

	НБ (трлн.\$)	Доля в мировом НБ (%)	НБ на душу населения (тыс. \$)	Структура НБ (%)		
				Человеческий капитал	Природный капитал	Физический капитал
Мир	550	100	90	66,4	16,4	17,2
Страны «семерки»	275	50	360	78	4	18
-в т.ч. США	24	4				
Страны ОПЕК	95	17	195	47	37	16
Страны СНГ	80	15	275	50	37,5	12,5
- в т.ч. Россия	60	11	400	50	40	10
Прочие страны	100	18	30	65	15	20

Источник: составлено автором на основе [2]

В российском научном сообществе популярна идея о получении дополнительных доходов в России от глобального экологического донорства. Предполагается создание международного механизма стимулирования национальных правительств к восстановлению природных экосистем и к развитию в границах староосвоенных территорий. Возможные доходы России от этого механизма оцениваются в 5 – 7 % ВВП. Однако надо понимать, что это плата за потерю суверенитета, путь к деградации страны и превращения ее в резервацию, где население какое-то время сидит на пособии. Как долго продлится такая игра на чужом поле, по чужим правилам и с чужими судьями?

Интересна постановка вопроса о границах взаимозаменяемости капиталов. Если вопрос о взаимозаменяемости физического и

человеческого капитала (в виде живого труда), достаточно изучен в экономической науке, то вопросы взаимозаменяемости природного и физического, природного и человеческого относительно недавно попали в поле зрения ученых. Взаимозаменяемость природного и человеческого капиталов обычно иллюстрируется примером компенсации сокращения природного капитала вложениями в человеческий (например, в образование). Однако правомерен и обратный вопрос, может ли сокращение человеческого капитала быть компенсировано ростом природного? Как оценить ситуацию: люди деградировали, природа расцвела, национальное богатство выросло? Есть ли у природы ценность без человека? Разделяем ли мы идеологию экологизма (самоценности природы)? Однозначного ответа нет. Скорее – не разделяем. То есть, при попытке оценить природный капитал возникают как количественные, так и смысловые проблемы.

Таким образом, современный этап развития экономики характеризуется тем, что не только природные ресурсы, но и экологические услуги природы включаются в сферу рыночных отношений, что облегчает к ним доступ и позволяет перенаправить их в руки «эффективных собственников».

1. Бобылев С.Н. Как оценить биоразнообразие // Бюллетень Центра экологической политики России. – 1998. – № 5. – С. 16-17.

2. Катасонов В.Ю. Санкции. Экономика сопротивления. – М. : Алисторус, 2015.

ПРОСТОРОВІ ФОРМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ

Ценклер Н.І., к.е.н., доц.

Ужгородського ТЕІ КНТЕУ, Україна

Категорія економічного розвитку регіону, що уже достатньо розроблена як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці, у сучасних умовах уже не охоплює усіх аспектів функціонування регіональних суспільних систем. Більше того часто конфліктними і взаємовиключними є теорії суспільної географії та регіональної економіки, які дещо однобоко висвітлюють проблему простору в економічній діяльності. З огляду на це, в економічній науці виникає не лише необхідність вирішення прикладних завдань просторового розміщення суб'єктів економічної діяльності, а й потреба обґрунтування теоретико-методологічних основ просторового розвитку економіки регіону.

Просторовий розвиток у нашому розумінні – це оптимальне

поєднання усіх складових розвитку регіону (соціальної, економічної, культурної та екологічної) із формуванням нових просторових структур, що поєднують у собі як суспільні, так і природні компоненти. У такому трактуванні просторовий розвиток є спробою інтегрувати в єдине ціле концепції економічного розвитку регіону в його всеохоплюючому значенні та концепцію територіальної організації суспільства. Іншими словами, просторовий розвиток є просторово-часовою категорією і містить як динамічні та структурні, так і просторові компоненти. Оптимальним прикладом реалізації концепції просторового розвитку в регіонах є формування економічних кластерів у широкому їх розумінні. Варто зауважити, що, як і загалом категорія «розвиток», так і категорія «просторовий розвиток», може характеризуватися різною спрямованістю. Отже, можна говорити про прогресивний та регресивний просторовий розвиток. Очевидно, що трансформація економіки регіону в контексті активізації євроінтеграційних процесів вимагає власне прогресивного просторового розвитку економіки регіону. Просторова структура економіки Карпатського регіону характеризується суттєвими диспропорціями, які ще більш виражені, ніж у галузевому вимірі. Такі відмінності у територіальному розподілі господарської діяльності у регіоні зумовлені, головним чином, природно-географічними передумовами, а також системою розселення, що склалася історично. Згадану проблему детально проаналізовано у низці праць вітчизняних науковців. Виділивши периферійні території у відповідні сектори, з урахуванням їх розташування і специфіки соціально-економічного розвитку відповідних регіонів, з'являється можливість розробки диференційованих завдань, які мають бути пріоритетними у стратегіях соціально-економічного зростання відповідних регіонів із точки зору активізації євроінтеграційних процесів (табл. 1).

Незважаючи на перспективне значення периферійних територій, все ж таки основними рушіями трансформації економіки регіону у контексті активізації євроінтеграційних процесів є великі міста. Саме у великих містах регіону концентрується високий економічний та інтелектуальний потенціал, який дозволяє не лише проектувати, але й реалізовувати основні напрями трансформації економічної діяльності в регіоні з урахуванням європейських зразків. Відтак, одним із перспективних, на наш погляд, напрямів активізації євроінтеграційних процесів у Карпатському регіоні може бути проектування не лише єврорегіонів, а й «євроміст».

Таблиця 1

Пріоритетні завдання просторового розвитку периферійних територій
Карпатського регіону*

Сектори (підсектори)	Області	Пріоритетні завдання
1	2	3
Сектор 1	Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Львівська	– розвиток транспортної та туристичної інфраструктури; – формування міжнародних рекреаційних кластерів;
<i>Підсектор 1а</i>	Закарпатська	– розвиток прикордонної інфраструктури; – формування транскордонних кластерів з сусідніми регіонами Угорщини;
Сектор 2	Львівська	– розвиток транспортної та туристичної інфраструктури; – активізація транскордонного співробітництва з сусідніми регіонами Польщі;
Сектор 3	Львівська	– формування транскордонних кластерів на базі малих міст; – розвиток прикордонної інфраструктури;
Сектор 4	Львівська	– розвиток транспортної інфраструктури; – підвищення якості життя населення;
Сектор 5	Чернівецька	– розвиток прикордонної інфраструктури; – формування рекреаційних кластерів.

* Розроблено автором

Отже, просторовий розвиток Карпатського регіону в контексті євроінтеграційних процесів повинен базуватись на всесторонній оцінці економічного потенціалу та розвитку його основних можливостей у соціально-економічній, транспортній та міжнародній сфері. З урахуванням розташування і специфіки соціально-економічного розвитку відповідних секторів, повинні бути розроблені диференційовані завдання, які мають бути пріоритетними у стратегіях соціально-економічного зростання відповідних областей із точки зору активізації євроінтеграційних процесів.

4

ЕКОНОМІКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЭКОНОМИКА РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ECONOMICS OF COMPANY DEVELOPMENT

МАРКЕТИНГОВІ ПІДХОДИ ДО ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКИХ АНТИ КАФЕ

Біленко В. О., студент

Сумський державний університет, Україна

Поняття «анти кафе» з'явилося в Україні відносно нещодавно як відповідь на потребу у закладах нового формату та вже встигло знайти свій сегмент споживачів. Спрощені умови відкриття закладу та інноваційна концепція завойовують все більше нових прихильників.

Концепція «анти кафе» (креативний/вільний простір, тайм-кав'ярня тощо) полягає у створенні простору, де клієнт платить не за страви та напої, як у традиційних закладах харчування, а за час перебування.

На відміну від Європейських країн, де такий тип закладів не набув значної популярності (витрати на каву-чай незначні в порівнянні з доходами громадян Європи, тому попит на такі заклади відсутній), в Україні їх кількість дедалі більше.

Приміщення анти кафе, зазвичай, розділене на декілька кімнат (coworking-центри, кінозали, зали для настільних ігор тощо) та велику спільну залу, дизайн яких має бути затишним, вигідно виділяється на тлі конкурентів; розташоване у діловому або студентському центрі міста.

Цільову аудиторію анти кафе можна розділити на три групи:

- студенти та молодь, яким необхідне приміщення для виконання спільних проєктів, проведення часу разом із необмеженим доступом до гарячих напоїв (різні заклади можуть пропонувати чай, каву, узвар, які входять у ціну), печива, цукерок, можна замовити доставку їжі, проте алкоголь та паління у таких закладах заборонені;

- туристи та гості міста, для яких почасова оплата є більш вигідною, ніж відвідування більш дорогих закладів харчування;

- клієнти, яких цікавить цільове наповнення кафе: книжки, доступ до мережі Інтернет, простір, настільні ігри тощо, фрілансери, представники бізнесу для ведення перемовин, проведення ворк-шопів та майстер класів, лекцій та презентацій, переглядів фільмів тощо[2].

З точки зору цінової політики анти кафе пропонують похвилинну («NewYorkCoffee», Ужгород; «Циферблат», Київ) та погодинну («5

комнат», Київ; «CoMMuna», Львів; «БеседниZZa», Київ) оплати.

Також може бути встановлена гібридна тарифікація, коли ціна за першу годину сплачується фіксована, а далі йде похвилинна оплата («Времени вагон», Київ). У деяких закладах можна придбати абонемент на тиждень, місяць («Smartville», Київ; «FreeSpacePAUSE», Київ).

Година у таких закладі коштує від 12 грн. та більше. Деякі заклади передбачають спеціальні пропозиції та бонусні програми для постійних відвідувачів: година безкоштовно за репост новини у соціальних мережах тощо («Mr.Bukovski», Київ).

Наприклад, львівське анти-кафе «CoMMuna» надає послуги coworking-центру, кінозалу, настільних ігор, доступу до мережі Інтернет тощо, пропонує перебування у закладі (з 07:00-00:00 год.) протягом першої години за ціною 32 грн. (коли 15 хв. вартують 8 грн.), а усі наступні години коштують 20 грн. (ціна 15 хв. – 5 грн.). У нічний час (з 00:00-07:00 год.) одна година коштує 20 грн., відповідно 30 хвилин – 10 грн. У вартість входять напої, печиво та цукерки. Година у київському закладі «Времени вагон» коштує 30 грн., а далі працює похвилинна тарифікація – 0,33 грн. за хвилину, 8 годин коштуватимуть 80 грн., а цілий день 130. Антикафе крім стандартного набору функцій, пропонує місце для паркування та прокат велосипедів. Постійним клієнтам надають місце для особистих речей. Київський заклад «Каб!нет» пропонує першу годину безкоштовно, а далі, незалежно від часу перебування – 50 грн. до 18:00, та 80 грн. вночі. «LifeZone» працює цілодобово за 15 грн. за цілий день[1].

Головними перевагами, які виокремлюють анти кафе для їх власників серед інших закладів, є значна економія через відсутність необхідності придбання дозволів на торгівлю алкоголем, невелика кількість обслуговуючого персоналу та ін. Таким чином концепція анти кафе пропонує зовсім нові маркетингові підходи до ціноутворення, які полягають у оплаті не спожитих страв/напоїв, а часу, проведеного у закладі.

Основним споживачем послуг анти кафе є молодь, яка є найбільш чутливим до інновацій, прошарком суспільства, і потреби якої, в основному, і задовольняють заклади анти кафе.

Науковий керівник: Божкова В. В.

1. 10 антикафе Киева для удалённой работы. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ain.ua/2014/12/12/554764> – Назва з екрану.

2. Антикафе: прибыльный ли это бизнес. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.prostobiz.ua/biznes/biznes_start/stati/antikafe_pribylnyy_li_eto_biznes. – Назва з екрану

ЗБУТОВА ПОЛІТИКА БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ

Біловодська О.А., к.е.н., доц.

Грищенко О.Ф., к.е.н., старший викладач
Сумський державний університет, Україна

Для задоволення потреб споживачів не достатньо розробити та виготовити продукт або послугу, продумати цінову політику та забезпечити інформаційну підтримку. Усе вищезазначене буде марним, якщо споживач не буде мати можливості придбати продукт (послугу). Саме на вирішення питань ефективної організації системи розподілу продукту (послуги) до кінцевого споживача і направлена збутова політика.

Здійснення збутової політики банківської установи потребує усвідомлення та врахування специфічних характеристик банківських продуктів і послуг (а саме, їх абстрактний характер, нематеріальна форма, тривалість циклу споживання, невід'ємність від кваліфікації особи, що продає тощо) і повинне спрямовуватись на забезпечення найефективнішого їх доведення до споживача з урахуванням поточного стану ринку та тенденцій його розвитку.

Ефективність збутової політики банківської установи також значною мірою залежить від організації збутової мережі та вибору каналів збуту.

Організація збутової мережі банківських установ передбачає вирішення комплексу проблем, пов'язаних із розміщенням пунктів збуту (вибір місця розташування, географічна насиченість і кількість філіалів, відділень тощо).

Для вибору оптимального місця розташування банківської філії (відділення, офісу тощо) з числа можливих альтернатив необхідно врахувати ряд критеріїв:

1. Перспективність місця розташування з точки зору клієнтського потенціалу (наявність потенціальних клієнтів; відповідність спеціалізації банківської установи потребам клієнтів; наявність поблизу місць з інтенсивним переміщенням потенційних клієнтів; інтенсивність грошових потоків тощо).

Для цього можна використовувати як експертну думку і якісні показники, так і розраховувати кількісні показники (див. формули 1 – 3).

$$PH = K_n \times T_n + K_n \times T_n, \quad (1)$$

де PH – робоча загрузка філії (відділення, офісу тощо), год.; K_n –

кількість наявних (активних) клієнтів, осіб (або підприємств); T_n – середня тривалість обслуговування одного наявного (активного) клієнта, год./осіб (підприємств); K_n – кількість потенційних клієнтів, осіб (або підприємств); T_n – середня тривалість перетворення потенційного клієнта на наявного (активного), год./осіб (підприємств).

$$ПЗ = K_n \times KC_n + K_n \times KC_n, \quad (2)$$

де ПЗ – потенціал збуту продуктів (послуг), грош. одиниць; KC_n – купівельна спроможність наявних (активних) клієнтів, грош. одиниць; KC_n – купівельна спроможність потенційних клієнтів, грош. одиниць.

$$ПК_{\text{еф}} = \frac{BC_n + BY_n}{ОП_n}, \quad (3)$$

де $ПК_{\text{еф}}$ – прогнозований коефіцієнт ефективності філії (відділення, офісу тощо); BC_n – прогнозовані витрати на створення філії (відділення, офісу тощо), грош. одиниць; BY_n – прогнозовані витрати на утримання філії (відділення, офісу тощо), грош. одиниць; $ОП_n$ – прогнозований обсяг продажів філії (відділення, офісу тощо), грош. одиниць.

2. Рівень конкуренції (насиченість та спеціалізація конкурентів, лояльність та прихильність споживачів до конкурентів, конкурентоспроможність банку тощо);

3. Інфраструктура та транспортне сполучення (зручність доступу, розташування транспортних розв'язок та зручність під'їзних доріг; доступність інформаційних технологій);

4. Організаційні витрати (вартість придбання офісу чи орендна ставка; вартість придбання земельної ділянки для будівництва та витрати на будівництво; особливості технічного оснащення; наявність робочої сили затребуваної кваліфікації; вартість утримання філії тощо).

$$KC_{\text{беззб}} = \frac{ОП_n \times (M - K)}{ЗП + V_o + Пр}, \quad (4)$$

де $KC_{\text{беззб}}$ – беззбиткова кількість службовців філії (відділення, офісу тощо), осіб; M – маржа, %; K – комісійні, %; $ЗП$ – середня заробітна плата одного працівника, грош. одиниць на особу; V_o – операційні витрати одного робітника під час виконання посадових обов'язків, грош. одиниць на особу; $Пр$ – середня величина премій у розрахунку на одного працівника, грош. одиниць на особу.

5. Технологічна перспективність (можливість впровадження наявних у банківської установи технологій на даній території).

СУТНІСТЬ ІНТЕГРОВАНІХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Божкова В.В., д.е.н., проф.

Пунько В.Ю., студ.

Сумський державний університет, Україна

Однією з основних умов ефективної діяльності господарюючого суб'єкта в ринковій економіці є добре налагоджена система внутрішніх і зовнішніх комунікаційних потоків. Підвищена увага до маркетингових комунікацій зумовлена перш за все їх роллю в системі діяльності підприємства. Крім того, розвиток Інтернет-технологій також суттєво впливає на реструктуризацію маркетингових комунікацій, зумовлюючи індивідуалізацію попиту та сприяючи появі нових моделей комунікаційної діяльності. Все це обґрунтовує актуальність аналізу сутності інтегрованих маркетингових комунікацій (далі ІМК) та особливостей їх застосування вітчизняними товаровиробниками.

Питанням сутності ІМК присвячена низка робіт таких науковців як: Дж. Бернет і С. Моріарті [2]; Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс і В. Вонг [3]; Д. Шульц, Ст. Танненбаум і Р. Лаутерборн; Л.В. Пан [4]; Т.О. Примак [5]; К.В. Сіренко [6]; С.М. Шестов [7]; Г.В. Янковська [8] та інші.

Розглянемо дефініцію поняття ІМК, узагальнення визначень яких подано в табл. 1.

Таблиця 1

Систематизація визначень поняття ІМК

Автор/ джерело	Визначення
1	2
Дж. Бернет, С. Моріарті [2]	ІМК об'єднує всі інструменти маркетингових комунікацій від реклами до упаковки, призначені для формування звернень, що направляються цільовій аудиторії і службовцям для просування продукції фірми до споживача
Д. Шульц, Ст. Танненбаум Р. Лаутерборн [2]	Це новий спосіб розуміння цілого, яке складене з таких окремих частин як реклама, PR, стимулювання збуту, матеріально-технічне постачання, організація взаємовідносин з співробітниками і т.д.
Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс, В. Вонг [3]	Це концепція, за допомогою якої компанія інтегрує та координує роботу каналів комунікації, які вона використовує, для надання чіткої, послідовної та переконливої інформації про себе та продукт

Продовження табл. 1

1	2
Л.В. Пан [4]	Це єдина багатоканальна синхронізована комунікація, орієнтована на встановлення двосторонніх відносин із цільовою аудиторією.
К.В. Сіренко [6]	Це сучасна концепція одночасного та синергічного застосування реклами, стимулювання збуту, прямого маркетингу та PR, що застосовується для досягнення максимальної ефективності комунікаційної діяльності підприємства
С.М. Шестов [7]	Це концепція створення системи маркетингових комунікацій, що координує всю діяльність, пов'язану із просуванням – рекламу, особистий продаж, стимулювання збуту, зв'язки з громадськістю – для передачі єдиного повідомлення всім цільовим аудиторіям
Г.В. Янковська [8]	Це інформаційно-психологічний вплив на суб'єкти зовнішнього та внутрішнього середовища, який спрямований на досягнення основних стратегічних цілей та вирішення оперативних завдань підприємства

Джерело: складено на основі [2; 3; 4; 6; 7; 8].

Всі вони стосуються поєднання інструментів маркетингових комунікацій, отже, на наш погляд, *ІМК – це система багатоканальних синхронізованих маркетингових комунікацій для передачі єдиного повідомлення цільовим аудиторіям*. ІМК дозволяють забезпечити гнучкість комунікаційних заходів, довгострокові партнерські відносини зі споживачами та можливість реалізації стратегічних цілей товаровиробника.

1. Божкова В. В. Удосконалення комплексу інтегрованих маркетингових комунікацій для просування спеціальності «Управління інноваційною діяльністю» СумДУ / В. В. Божкова, Я. О. Тимохіна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 3. – С. 13-20.

2. Бернет Дж. Маркетинговые коммуникации: интегрированный подход / Дж. Бернет, С. Мориарти – СПб., 2001. – 864 с.

3. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс, В. Вонг. – СПб., 2007. – 1200 с.

4. Пан Л. В. Інтегральні маркетингові комунікації (ІМК) як новий інструмент управління бізнесом / Л. В. Пан // Юбилейная научно-практическая конференция [«Теория и практика экономики и предпринимательства»], (Алушта, 5-7 мая 2008 года). – 2008. – С. 132-133.

5. Примак Т. О. Маркетинг : [навч. посіб.] / Т. О. Примак. – К. : МАУП, 2004. – 228 с.

6. Сіренко К. В. Аналіз змістовного наповнення категорії «інтегровані маркетингові комунікації» / К. В. Сіренко // Управління розвитком. – 2011. – № 4 (10). – С. 227-228.

7. Шестов С. М. Маркетингові комунікації підприємств: теоретичний аспект / С. М. Шестов [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2010_30_1/Shestov.pdf

8. Янковська Г. В. Сутність маркетингових комунікацій та їх місце у системі маркетингу / Г. В. Янковська // Наука й економіка. – 2010. – № 4 (20). – С. 98-101.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІОЕКОНОМІЧНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Корнатовські Р., здобувач

Сумський державний університет, Україна

Використання соціоекономічних методів ґрунтуються на основі теоретичних напрацювань соціоекономіки та економічної соціології.

Економічна соціологія, застосування соціологічних концепцій і методів аналізу виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг. Економічна соціологія вивчає відносини між економічною діяльністю, та суспільством, зокрема та інституалізацію господарської діяльності. Економічна соціологія досліджує групи як сукупність індивідів, а також зосереджує увагу на організаціях і установах, що дозволяє вивчити зв'язок між державою і економікою.

Економічна соціологія стверджує, що держава і економіка існують в симбіозі: держава залежить від економіки для доходів, а економіка залежить від стану верховенства закону, що дещо суперечить іншим підходам економічної теорії.

В основі економічної соціології знаходяться теоретичні напрацювання Карла Маркса, та Макса Вебера, в 80-х роках ХХ століття цей науковий напрямок набув нового розвитку.

Сучасні дослідження стосуються як ринків так і держави, домогосподарств та окремих людей. Використовуються найрізноманітніші методи збору та аналізу даних, включаючи соціологічні методи. Економічна соціологія спирається на специфічні уявлення про дію людини, розвитку господарства та суспільства в цілому.

В останні роки набув розвитку мережевий напрямок економічної соціології, що ґрунтується на структурній теорії обміну Марселя Мосса і Клода Леві-Стросса. У даній теорії сучасне господарство представляється як сукупність соціальних мереж – стійких зав'язків між індивідами і фірмами на основі системи «ринок – ієрархія».

Науковий напрямок соціоекономіки заснований Амітаном Етціоні, яка крім вивчення раціоналістичного та індивідуалістичного підходу до суспільства, яке прагне максимізувати корисність (максимально забезпечити свої потреби, раціонально вибираючи кращі засоби для досягнення своїх цілей враховувати цінності установки та емоції.

На практичному рівні соціоекономічні дослідження дозволяють використовувати експертні та соціологічні опитування інші методи для аналізу інноваційних процесів та прогнозування розвитку виробництва та ринків збуту нових галузей економіки.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ТРАНСФОРМАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ЭКОНОМИКЕ

Садченко Е.В., проф.

Одесский национальный университет

имени И.И. Мечникова, Украина

Для создания мощного экономического базиса страны и её регионов рыночные механизмы на основе новейших технологий и современных научных достижений, внедрения новых методов хозяйствования позволят определить основные стратегические направления деятельности предприятий и оценить их результаты величиной конечного дохода. В условиях проведения экономических реформы в Украине особую важность приобретают вопросы устойчивого развития систем. Рыночные механизмы должны способствовать быстрому и качественному обновлению производства, удовлетворять растущие потребности общества. Первым этап трансформаций в экономике является:

1. Структурная реорганизация экономики:

а) структурные корректировки, развитие и внедрение передовых технологий в промышленном и агропромышленном комплексах;

б) стабилизация цен;

в) устранение дисбаланса в промышленной инфраструктуре (развитие местного производства, поддержка малого и среднего предпринимательства).

2. Внешнеэкономическая политика. Эта политика направлена на повышение роли страны в международном экономическом сотрудничестве. Для реализации указанной цели необходимо принять ряд законов, способствующих снижению импортных тарифов и стимулирующих инвестирование в предпринимательство, что позволит в дальнейшем в результате активной интернационализации экономики получить доступ к новым технологиям и адаптировать местные предприятия и фирмы к работе в условиях конкуренции на мировых рынках:

а) Либерализация импорта;

б) Иностраные инвестиции;

в) Рынок капиталов;

г) Финансовый рынок;

д) Экономическое сотрудничество с другими государствами.

Выполнение многих европейских научно-исследовательских программ связано с необходимостью образования международных технологических союзов ТС.

3. Развитие малого и среднего бизнеса предусматривает усиление

конкурентоспособности через укрепление частного сектора, который успешнее модернизирует производство, в то время как задачей правительства является улучшение условий для бизнеса через соответствующую подготовку рабочей силы, развитие базисных и высоких технологий и вложение капитала в социальную сферу. Правительство также должно содействовать развитию промышленной инфраструктуры и социально-экономической сферы, возлагая дополнительную нагрузку на государственный сектор.

4. Экологизация. Реформирование экономики Украины предполагает структурную реорганизацию в области использования, охраны и воспроизводства природных ресурсов, охватывающую банковскую, финансово-кредитную системы, инвестиционную, инновационную политику и непосредственное природопользование на частных и государственных предприятиях. Только экологически высококачественный товар и такая же высококачественная экологическая услуга пользуются действительным спросом на рынке и могут привлечь к себе потребителя. При рассмотрении вопросов ресурсно-безопасной политики возникают интересы и разногласия между государством, предпринимателями и потребителями. Партнерство должно быть направлено на выяснение экономико-экологических интересов в системе производственных, потребительских, распределительных и обменных отношений.

5. Расширение рынка и борьба за долю рынка. Предприятия или инвесторы не будут увеличивать производительность без предварительного расширения спроса или его потенциала в Украине. Когда нарушились связи с другими государствами и были потеряны рынки сбыта, государственный сектор уже не мог постоянно расширять рынки и соответственно увеличивать занятость без повышения налогов на капитал или создания избыточного денежного предложения и государственной задолженности. Для решения этой проблемы следовало искать новые рынки. На сегодняшний день рынок экологически чистых товаров, услуг и технологий особенно актуален, и эти товары, услуги и технологии пользуются особым спросом. Для открытия новых рынков, соединяющих сегменты рынков в различных странах в единую сеть, предприятия, фирмы, организации должны владеть современными телекоммуникационными технологиями и капиталом, способным быстро перемещаться в пространстве и во времени.

6. Информационная экономика. Современное общество вступает в стадию технотронного развития, содержанием которого является информационная технология, сопряженная с искусственным интеллектом. Информационные технологии стали новым инструментом превращения знаний в информационный ресурс общества, который превратился в

главную ценность цивилизованного мира.

На современном этапе развития рыночной экономики в совокупности проблем одной из важнейших является формирование предпосылок нового технологического базиса производства во всех отраслях народного хозяйства. Прогрессивные сдвиги в производстве могут возникнуть только под влиянием научно-технического прогресса на основе научно обоснованной экономической, экологической и научно-технической политики.

THE ECONOMIC FUNDAMENTALS OF ENTERPRISE INTELLECTUAL CAPITAL MANAGEMENT IN THE REALITY OF GLOBAL COMPETITION

Shcherbachenko V.O., PhD-student
Sumy State University, Ukraine

Nowadays the capacity to generate, use and distribute new knowledge becomes the basis of national competitiveness and major pre-condition to speed-up intensive social and economical growth. Progressive international tendencies are directed to the economy of knowledge, global character of the economical system functioning and their social orientation strengthening.

The characteristic signs of economy based on knowledge factor application are technological industries and intellectual services prevailing in GDP structure, overwhelming share of national profits formation on the account of innovative or technological rent, high-level capitalization of the companies, basic cost of which is formed of intangible assets, which is intellectual constituent. An economy of knowledge is subsoil and fundamental component of „innovative economy”.

Today in the reality of competitive business environment, in society, where major humanitarian capital is concentrated, carrying out the proper institutional changes is sufficient to obtain fast positive changes in economy, involving the processes of high-quality structural renovation of economy and society.

Transition to new stage of civilization development has facilitated the research of intellectual capital phenomenon. Ukrainian and foreign scientists paid much attention to this matter. Thus, P. Druker introduced «working knowledge» term, and asserted later on this knowledge as major economic resource, as distinguished from capital, natural resources or labour force. A. Marshall also prefers knowledge, considering it as the most powerful engine of production. The research of knowledge as the source of development was

performed by such foreign scientists as W. Petty, G. Becker, M. Blaug, K. Griffin, E. F. Denison, R. Crawford, F. Machlup, T. Stewart, W. Hudson, T.W. Schultz, A. Smith, D. Ricardo, J. S. Mill, K. H. Marx and others. In their papers they moved from separate aspects of worker productive factors consideration to integral research and development of human capital concept, its intellectual constituent, and labour force formation and usage dependence from social and economical conditions.

Human Resources (HR) is at the center of this global revolution — involved in both acquiring and deploying talent necessary to achieve global expansion goals. Running a successful HR organization is hard enough, but running a successful global HR organization adds multiple levels of complexities.

Stimulation of knowledge economy development requires a special state approach. Knowledge management opens up a wide range of perspectives, both for individuals and for society in general.

5

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ

PRACTICAL ASPECTS OF COMPANIES ECONOMY MANAGEMENT

ПРОГНОЗИРОВАНИЕ И ЭКОНОМЕТРИЯ В МЕНЕДЖМЕНТЕ

Александров И.А., д.э.н., проф.

Одесский национальный политехнический университет, Украина

Посвящается памяти моего Учителя, статистика, демографа, экономиста, великопного ученого-педагога, профессора Арона Яковлевича Боярского. 15 октября исполнится 110 лет со дня его рождения.

Взаимосвязи между явлениями, объектами и их параметрами, которые используются в технологии прогнозирования, имеют самые разнообразные виды. Поэтому составление прогнозов, как правило, начинается с установления таких взаимосвязей объекта прогнозирования и другими явлениями (факторами), влияющими на него. Наиболее часто анализируются вероятностные (стохастические) и детерминированные (со строгой функциональной зависимостью) модели. В любом случае такие модели отражают причинно-следственные связи.

Простая связь (с этого вида связи начинает исследование Д. Форрестер), когда зависимое явление (результат) зависит только от одного явления (фактора), однако утверждает, что она только предположительна:

$Y \Leftarrow X$. Например, Y – затраты на ремонт; X – состояние основных фондов.

Простая взаимная связь $Y \Leftrightarrow X$. Пример, Y – сумма накопления населением денежных средств; X – сумма национального дохода страны.

Сложная связь, когда несколько параметров результата зависят от одного фактора (рис. 1).

Сложная связь, когда результат зависит от множества факторов (рис. 2).

Известно, что обычными рассуждениями можно неправильно оценить причину и следствие, ложно обосновать характер связей. Можно

привести житейский пример.

Логичное рассуждение о том, о чем же думает любимая кошка автора, когда она гадит в углу комнаты за креслом хозяина? Вряд ли кто может достоверно ответить, но ход логики ее рассуждений, скорее всего таков: 1) знаю, что нельзя; 2) в комнате нет никого; 3) в комнате темно; 4) в конце концов, я же все закопаю. Все верно, но модель прогноза, возможно, будет неточной, и предсказать поведение «средней» кошки нельзя.

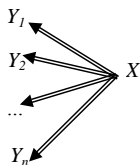

Рис. 1. Зависимость нескольких результатов от одного параметра

Пример, Y_1 – затраты на ремонт; Y_2 – физическое состояние основных фондов (коэффициент годности и др.); Y_n – другие признаки, зависящие от X ; X – возраст основных фондов.

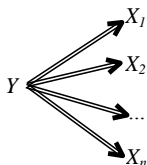

Рис. 2. Зависимость результата от многих факторов

Пример, Y – затраты на ремонт; X_1 – объем (количество) основных фондов; X_2 – возраст основных фондов; X_n – другие признаки, влияющие на величину затрат на ремонт (Y).

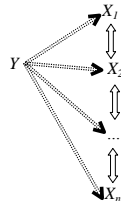

Рис. 3. Сложная мультиколлинеарная связь

Пример, Y – потребительские расходы; X_1 – средний доход семей; X_2 – среднее число членов семьи; X_n – другие признаки, влияющие на уровень потребительских расходов (Y).

Сложная, мультиколлинеарная связь, когда факторы взаимосвязаны между собой, что нарушает требования теории случайных величин (рис. 3).

Сравнивая математику с крупорушкой проф. Боярский А.Я. доказывал, что из некачественного зерна нельзя ожидать хорошую крупу. В одном из учебников по математической статистике для медицинских институтов, изданном в 60-х годах прошлого столетия он объяснил важность выбора объекта прогнозирования (Y) и факторов (X_i), которые влияют на характер изменения Y . Приведен такой пример (цитирую по памяти). По данным из мест боевых действий в войне 1941-1945 гг.,

регрессионное уравнение подтверждало тесную зависимость летального исхода раненных от скорости их эвакуации с поля боя. Можно было сделать вывод, что санитарам нет необходимости ускорить процесс эвакуации. Однако, выяснилось, что в первую очередь помощь была оказана солдатам с тяжелыми ранениями, но это фактор не был учтен. Таким образом, появилась «ложная корреляция»¹.

Для того чтобы приступить к составлению прогноза необходимо как минимум решить следующие вопросы:

- обосновать наличие причинно-следственной связи;
- установить, какое из явлений причина, и какое из них – следствие;
- какие явления будут основными;
- определить возможность количественного измерения явлений;
- предварительно уточнить характер зависимости:

детерминированная или стохастическая.

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Дутченко О.М., к.е.н., доц.

Українська академія банківської справи, Україна

Мішеніна Н.В., к.е.н., доц., **Мішеніна Г.А.**, к.е.н.

Сумський державний університет, Україна

Сучасні орієнтири сталого розвитку економіки України висувають нові вимоги до стратегії управління витратами виробництва у контексті формування та розвитку конкурентних переваг підприємства. У зв'язку з цим виникає необхідність у вдосконаленні управління конкурентоспроможністю підприємства шляхом використання сучасних принципів менеджменту, маркетингу, логістики, а також забезпечення стратегічного підходу до оцінки витрат виробництва.

Ринкова конкуренція ставить перед підприємствами завдання щодо пристосування до глобальних та регіональних вимог мінливого конкурентного середовища функціонування, зокрема завдяки розв'язанню проблеми формування ефективної системи управління повними витратами

¹ В память философа Н.В. Смирнова сделан доклад Александров И.А., Смирнов Н.В. Ложное сознание в менеджменте. Філософія у сучасному соціумі: Матеріали міжнародної наукової конференції. Донецький національний університет, м. Донецьк. – Донецьк: ДонНУ, 2013. – Т. 1. – С. 98–101.

виробництва, підприємницької та комерційної діяльності на логістичних засадах. Саме конкурентоспроможність підприємства забезпечує його можливість зберігати або розширювати конкурентні позиції на цільовому ринку та впливати на ринкову ситуацію через пропозицію якісної та інноваційної продукції чи послуги, задовольняючи специфічні вимоги споживачів і забезпечуючи ефективність функціонування.

Повні витрати на забезпечення конкурентоспроможності підприємства мають охоплювати такі напрями виробничо-комерційної діяльності:

1. Заходи на підвищення організаційно-технічного рівня та інноваційного виробництва та управління, а також якості продукції, передбачають:

- перебудову системи підготовки та підвищення кваліфікації персоналу, підвищення культури виробництва, поліпшення умов праці.

- зміцнення матеріально-технічної бази та покращення організації НДДКР;

- ефективну реалізацію структурних зрушень та диверсифікацію виробництва відповідно до пріоритетів науково-технічної та інноваційної політики, а також соціального та екологічного розвитку;

- перебудову завдань та функцій управління виробництвом якістю продукції на інноваційних засадах;

- стандартизацію та сертифікацію продукції та її виробництва.

2. Заходи, спрямовані на зниження ресурсоємності продукції, а також витрат виробництва.

3. Заходи щодо вдосконалення вивчення ринку збуту, сервісного обслуговування, реклами.

Вищевикладене дає підстави для визначення основних цілей стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства.

Важливим елементом формування та розвитку конкурентоспроможності підприємства, управління повними витратами виробництва є механізм логістики підприємства.

Логістичний механізм управління виробничою системою підприємства повинен відповідати таким основним принципам:

- цілий комплекс операцій з виробництва, постачання і розподілу повинен бути узгоджений із загальною стратегією підприємства;

- формування загальних (комплексних) логістичних витрат повинно враховувати соціально-екологічно обумовлені витрати;

- підприємство повинно мати достатнє інформаційне забезпечення, а також відповідний обмін інформацією між партнерами та іншими зацікавленими особами;

- наявність на підприємстві висококваліфікованих працівників, які мають відповідні знання;

– організація постачання, транспортного забезпечення, складського господарства, розподілу, повинна призвести до створення на підприємстві єдиного підрозділу – служби логістики, яка буде регулювати співвідношення ефективності та затратності наявної логістичної системи.

Функціонування логістичного управління витратами виробничої системи характеризується оцінкою економічного (підвищення рентабельності виробництва), екологічного (зменшення забруднення від транспорту) та соціального (зниження травматизму) ефектів.

1. Мішеніна Н.В. Логістичний підхід в управлінні витратами виробничої системи підприємства: стратегічні орієнтири / Н.В. Мішеніна, Ю.О. Туренко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2015. – №5 (64). – С. 89-92.

УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЯМИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Івашова Н.В., к.е.н.

Сумський державний університет, Україна

Витрати на формування системи комунікацій промислового підприємства є суттєвим, тому дуже важливо створюючи будь-який інформаційний носій бути впевненими, що ці інвестиції є ефективними та здатні створювати необхідне позиціонування бренду в сприйнятті цільової аудиторії. Виходячи з цього, всі інструменти та засоби комунікацій повинні бути зорієнтовані на донесення споживачам найбільш повних, точних, змістовних, переконливих повідомлень про сутність та переваги бренду.

Для забезпечення ефективного формування бренду фахівці підприємства повинні оцінювати всі комунікації за їх здатністю формувати бренд та сприяти продажам. Отже, до традиційних завдань із створення маркетингових комунікацій додається завдання з інтеграції сутності бренду в усі комунікативні повідомлення підприємства, що фактично свідчить про необхідність формування бренд-орієнтованої системи управління комунікаціями промислового підприємства. Дослідимо сутність поняття бренд-орієнтована система управління комунікаціями підприємства.

Бренд-орієнтована система управління маркетинговими комунікаціями підприємства – це сукупність узгоджених принципів, методів, функцій управління комунікаціями, що використовують суб'єкти управління з метою формування бренду в сприйнятті цільової аудиторії.

Вона охоплює процеси планування, розроблення, реалізації, контролю за проходженням та оцінки комунікативних заходів, спрямованих на формування цілісного образу підприємства у цільовій аудиторії.

Основними елементами формування бренд-орієнтованої системи управління комунікаціями підприємства є: мета; механізм управління; структура управління; процес управління (реалізація функцій).

Мета бренд-орієнтованої системи управління комунікаціями – це забезпечення брендингової спрямованості комунікацій, що дозволяє більш ефективно формувати сильний бренд у сприйнятті цільової аудиторії і отримувати запланований результат. Така спрямованість зумовлює певне розширення завдань у межах функції управління комунікаціями: аналіз, планування, організація, мотивація, реалізація, контроль та регулювання. Завданням бренд-орієнтованого маркетингового повідомлення є вплив на ставлення споживача до бренду підприємства та його товарів.

Основним продуктом бренд-орієнтованої системи управління комунікаціями є звернення до споживача (маркетингове повідомлення), яке містить інформацію про характеристики бренду – закодована ідея, яку виробник надсилає споживачу: асоціації, думки, відчуття, аргументи, ставлення, доводи тощо, що має конкретну форму (візуальну, текстову, символічну). Метою передачі інформації є інформаційний чи емоційний вплив на поведінку споживача.

Для забезпечення системного підходу до управління комунікаціями дослідимо поняття «механізмом бренд-орієнтованого управління комунікаціями». Під механізмом бренд-орієнтованого управління комунікаціями слід розуміти складову бренд-орієнтованої системи управління комунікаціями підприємства, яка на основі мети, поставленої суб'єктами управління з використанням принципів та ресурсів підприємства забезпечує формування сильного бренду шляхом донесення його переваг через узгоджений комплекс засобів комунікацій.

Механізм бренд-орієнтованого управління комунікаціями складається з таких елементів: цільова підсистема; керуюча підсистема; забезпечувальна підсистема; керована підсистема. Цільова підсистема об'єднує та узгоджує в собі цілі та завдання комунікацій підприємства та цілі з розвитку бренду підприємства. Результатом цільової підсистеми є сукупність завдань з формування системи комунікацій підприємства з інтеграцією в них брендингової складової.

Метою керуючої підсистеми є втілення в життя сформованої сукупності завдань. Керуючою підсистемою є суб'єкти управління, які згідно з організаційною структурою підприємства виконують делеговані їм функції для забезпечення досягнення цілей підприємства. Суб'єкти управління при реалізації функції керуються певними принципами та критеріями оцінки ступеню досягнення цілей. Також керуюча підсистема

містить в собі всі організаційні зв'язки між працівниками підприємства, які задіяні в виконанні зазначених функцій.

Керуюча підсистема через забезпечувальну впливає на керовану підсистему. Забезпечувальна підсистема містить методи та ресурси управління, які необхідні для реалізації функцій управління з метою досягнення поставлених завдань.

Керована підсистема містить в собі об'єкт управління. Для механізму бренд-орієнтованого управління комунікаціями підприємства об'єктом управління виступають безпосередньо інструменти комунікацій.

Для забезпечення бренд-орієнтованого управління комунікаціями підприємства суб'єктам управління слід дотримуватися певних принципів управління, які забезпечать такий вплив комунікацій, коли кожний вид маркетингових комунікацій зміцнює позицію бренду в споживчому сприйнятті доповнюючи, підсилюючи та уточнюючи уявлення про бренд.

МАРКЕТИНГ ЯК ОСНОВА РИНКОВО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ

Ілляшенко С.М., д.е.н., проф.

Сумський державний університет, Україна

Гладенко Ю.М., здобувач

*Центр розвитку території та
соціального маркетингу "Триторія", Україна*

Нестабільний характер розвитку сучасної економіки, що спричинений загостренням економічних, соціально-демографічних, технологічних, екологічних та інших проблем, які не можуть бути розв'язані в межах існуючої техніки і технологій, методів управління тощо, актуалізує пошук ефективних шляхів їх розв'язання. Вся історія людства свідчить, що вихід з криз, які періодично виникають, пов'язаний зі створенням і використанням різного роду інновацій: у техніці і технологіях, методах управління на усіх етапах виробництва і збуту продукції, методах державного регулювання і стимулювання процесів соціально-економічного розвитку і т.п.

На рівні окремих підприємств постає проблема оперативного визначення пріоритетних напрямів розвитку, що пов'язано з вибором видів діяльності, номенклатури продукції, ринків збуту, цільових груп споживачів тощо. Ситуація у зовнішньому середовищі динамічно змінюється, що змушує підприємства оперативно і постійно приводити у відповідність свої внутрішні можливості розвитку (потенціал інноваційного розвитку, який дозволяє реалізувати і посилити наявні

конкурентні переваги) до зовнішніх, які генеруються ринком. Тобто, знаходити способи реалізації сприятливих для розвитку ринкових можливостей і протидії ринковим загрозам. Кризи стають перманентними, що вимагає постійного моніторингу умов внутрішнього і зовнішнього середовища і оперативного реагування.

В цих умовах в основу ринково-орієнтованого управління діяльністю підприємств повинна бути покладена концепція антикризового маркетингу, основними завданнями якого є:

- моніторинг, прогнозування і аналіз тенденцій змін зовнішнього макро– і мікросередовища і впливу цих змін на усі аспекти діяльності аналізованого підприємства;

- моніторинг, прогнозування і аналіз тенденцій розвитку галузі у якій працює підприємство: як можливих техніко-технологічних проривів, так і кризових явищ;

- моніторинг, прогнозування і аналіз тенденцій змін споживчого попиту на фактичних і потенційних ринках;

- порівняльний (з основними фактичними і потенційними конкурентами) аналіз ступеня відповідності потенціалу інноваційного розвитку підприємства (його ринкового, інноваційного і виробничо-збутового потенціалів-складових) умовам макро– і мікросередовища як у поточному періоді, так і у перспективі;

- обґрунтування перспективних напрямів інноваційного розвитку підприємства, виходячи з його наявного потенціалу, можливостей його посилення, тенденцій розвитку складових зовнішнього мікро– і макросередовища;

- генерування, аналіз і відбір ідей і задумів (концепцій) інновацій у межах кожного з визначених напрямів інноваційного розвитку;

- розроблення і реалізація стратегій випереджаючого інноваційного розвитку, не повторюючи при цьому шлях, який їх конкуренти вже пройшли і зайняли міцні позиції на ринку, тобто таких стратегій, що дозволяють сформувати, розвинути і реалізувати наявні і перспективні конкурентні переваги підприємства в умовах прогнозованих змін зовнішнього середовища;

- моніторинг процесів впровадження і реалізації стратегій інноваційного розвитку і розроблення рекомендацій щодо їх коригування (за необхідності).

Для розв'язання більшості виділених задач необхідно аналізувати фактори дія яких не стільки відображає наявний стан речей, що склався, а більшою мірою їх імовірний вплив у найближчому чи віддаленому майбутньому. Це потребує прийняття рішень в умовах неповної визначеності і спричиненого цим ризику. В цих умовах важко застосовувати традиційні методи і інструменти стратегічного маркетингу,

потрібно їх доповнювати експертними оцінками фахівців, а також застосовувати математичний апарат нечіткої логіки і теорії ймовірностей. Необхідним є і формування відповідних організаційних структур – кризових центрів, які б моніторили зміни внутрішнього і зовнішнього середовища, аналізували стан їх відповідності та розробляли заходи щодо її належного забезпечення в нових умовах. Тобто, реалізували весь комплекс перерахованих вище задач.

Узагальнюючи викладене необхідно зазначити, що авторами розкрита роль антикризового маркетингу (зокрема, його складових – стратегічного маркетингу та маркетингу інновацій) як основи ринково-орієнтованого управління підприємством в умовах кризи. Сформовано комплекс основних задач антикризового маркетингу, зазначено особливості їх розв’язання, запропоновано створити на підприємствах організаційні структури які б їх вирішували.

Подальші дослідження повинні бути спрямованими на розроблення, наукове обґрунтування і апробацію методичного інструментарію антикризового маркетингу, який би дозволяв приймати достовірні і адекватні рішення в умовах неповної визначеності.

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кондрашов О.А., аспірант

Державний університет телекомунікацій, Україна

Складність процесу прийняття виваженого управлінського рішення (УР) в умовах динамічного ринкового середовища, активізація методів жорсткої конкурентної боротьби, підвищення соціальних стандартів вимагає від керівництва застосування науково обґрунтованого підходу до управління підприємством.

Значущість та неймовірна складність такого об’єкту контролю як процес прийняття управлінських рішень на підприємстві, вимагає особливої пильності та уваги. Саме управлінські рішення, прийняті відповідно до мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища, є тією рушійною силою яка має змогу започаткувати позитивні зміни в діяльності суб’єктів господарювання.

Ґрунтуючись на твердженні, що оцінка організації контролю процесу прийняття управлінських рішень (УР) здійснюється переважно із використанням експертних методів, було прийняте рішення про доцільність вивчення впливу контролю процесу прийняття УР на

результативність діяльності підприємства, зокрема, чистий дохід (виторг) від надання послуг телекомунікаційних підприємств як на величину, що матиме математичне значення. Саме цей показник обрано у якості об'єкта дослідження через: доступність інформації (міститься у Звіті про прибутки і збитки)); переважно позитивне значення (хоча підприємство за величиною чистого прибутку може бути збитковим); як індикатор основного виду діяльності телекомунікаційних підприємств (нівелюється вплив інвестиційної, фінансової видів діяльності).

Задля дослідження впливу результатів організації контролю процесу прийняття управлінських рішень (УР) на результативність діяльності підприємства, використовуючи інструменти кореляційно-регресійного аналізу, необхідно: встановити, чи існує кореляційний зв'язок між організацією контролю процесу прийняття УР і доходом (виторгом) від реалізації послуг; визначити, чи можливо побудувати рівняння регресії виду $\hat{y} = f(x)$, що описує цей зв'язок; оцінити якість рівняння регресії; дослідити еластичність рівняння регресії; узагальнити й проаналізувати дані по всіх підприємствах, встановити спільні й відмінні риси.

Основні складності, що виникли під час аналізу, пов'язані саме з невеликою вибіркою, що спричиняє істотні зміни з появою нових даних, тому рекомендується коригувати рівняння в міру одержання нових даних.

Перевага віддаватиметься рівнянню лінійної регресії як найбільш наочному з погляду напрямків (позитивного й негативного) і дослідження на еластичність. Якщо лінійна регресія за будь-якими критеріями визнається незадовільною, здійснюється пошук альтернативи у вигляді нелінійної регресії (квадратичної, логарифмічної, гіперболічної, показової).

Для оцінки якості кореляційно-регресійного аналізу використовувалися наступні інструменти: коефіцієнт детермінації; помилка апроксимації; F-критерій, або критерій Фішера; критерій DW (Дарбіна-Уотсона); перевірка на гетероскедастичність за допомогою тесту рангової кореляції Спірмена.

Переважна більшість розрахунків здійснювалося в оболонці по роботі з електронними таблицями MS Excel.

Сумуючи результати дослідження за всіма підприємствами, можна сказати наступне:

1) за дев'ятьма із 11 підприємств вдалося виявити залежність у вигляді рівняння регресії, що, безумовно, є гарним результатом. За об'єктивних причин підприємство Ітернеттелефонія не змогло взяти участь в експертизі, на підприємстві «Аріадна ТВ» експертиза була проведена неякісно, а підприємства УНСП ТОВ «Інфоком» і DATA GROUP не пройшли перевірку на погодженість думок експертів. Вважаємо, за

підприємствами, які не потрапили до вибірки, можливо, маючи більшу кількість даних, також удалося б установити залежність;

2) через позитивний коефіцієнт k у рівняннях регресії (із загального рівняння прямої $y=kx+b$) можна зробити висновок, що у всіх випадках спостерігається позитивна динаміка, тобто організація контролю процесу прийняття УР зростає;

3) всі підприємства або еластичні за показником організації контролю процесу прийняття УР, або близькі до цього, отже, зазначений показник достатньо істотно впливає на рівень доходу (виторгу) від реалізації;

4) цікавим є той факт, що чим більший обсяг доходу (виторгу) від реалізації, тим сильніше на нього впливає організація контролю процесу прийняття УР, як слідство, якщо для малих підприємств організація контролю процесу прийняття УР не має великого значення, то для великих, із значними обсягами доходу, розвиток і вдосконалення механізму організації контролю за УР є життєвою необхідністю;

5) організація контролю процесу прийняття УР – досить динамічний процес, тобто або він розвивається, позитивно впливаючи й на інші показники, або «деградує». Просто розрахувати будь-яке значення показника оцінки контролю процесу прийняття УР й не міняти його – протиприродно, тому що його розвиток є невід’ємною частиною еволюції підприємства не залежно від форм власності й капіталу.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ STARTUP ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

Кочубей О.В., студент

Сумський державний університет, Україна

На стартап-індустрію робить велику ставку весь світовий бізнес. В 2014 р. в Китаї з’явилося близько 1,61 млн нових компаній, що майже в двое більше, ніж в 2010 р. (за даними Bloomberg [1] з посиланням на дослідження консалтингової компанії UHY International). Уряд Китаю стимулює створення і розвиток компаній різними способами, зокрема включенням субсидій та венчурного фінансування. Розвиваються Startup проекти і в інших країнах. Так, з 2010 р. число стартапів в Великобританії збільшилося більше ніж на 50%, в Індії – приблизно на 45%, в Австралії – на 40%, в США – 10%. А в Японії та Канаді – близько 5%.

В Україні станом на 2013 р. ситуація мала такий вигляд (з виступу Дениса Довгополого із BVU Group на iForum-2013 [2]):

1. Кожен рік на українському ринку з’являється від 300 до 500 нових стартапів.

2. Сумарна кількість стартапів, котрі постійно знаходяться на ринку – близько 900.

3. Із 600 стартапів на рік, близько 150 – великі проекти, із них виживає лише декілька десятків.

За наступні 3 роки (за даними виступу Дениса Довгополого на iForum-2016 [3]) ринок українських стартапів виріс приблизно на 25%, а частка українських інвестицій на цьому ринку становила близько 30%, хоча до цього українських венчурних інвестицій майже не було. Гарні результати на фоні того, коли індекси фондового ринку, на початок 2015 р. впали на 27% в порівнянні з 2014 р.

Проаналізувавши статистику, яка наведена вище, можна зробити висновок про те, що ринок стартапів розвивається великими темпами у всьому світі, а в Україні він зароджується.

Для розуміння того, в якому руслі слід розвиватись і в яких областях шукати проблеми і недоліки сучасних технологій та послуг для отримання венчурних інвестицій в майбутньому, треба провести аналіз вкладів інвесторів, а саме, які стартапи найчастіше отримують фінансування від венчурних капіталістів та інвестиційних фондів.

Для оцінки трендів 2016-2017 рр. використовуємо наступні данні:

1. За результатами досліджень Global Accelerator Report 2015 компаній Gust і Fundacity, інвестори все більше коштів вкладають в такі сектори (станом на 2016 р.):

- Інтернет речі – 74%,
- Аналітика великих даних – 65%,
- Saas – 65%,
- Фінансові технології – 64%,
- Мобільні додатки – 63%,
- Здоров'я – 62%,
- Електронна комерція – 55%,
- Навчання – 53%,
- Хмарові технології – 50%.

2. За даними платформи Crunchbase [5], станом на 2016 р. середньостатистичний успішний стартап, саме в цих галузях, отримує фінансування близько 25 млн \$ інвестицій.

Проаналізувавши наведені данні, можна зробити висновок про те, що є необхідність створювати та розвивати стартапи в Україні у напрямках, зазначених вище, які на даний момент в тренді і найбільш фінансуються інвесторами. Підстроюючись під попит інвесторів саме в цих технологіях, українські підприємці мають більшу можливість на отримання інвестицій, ніж розвиток стартапів, які працюють для вирішення інших проблем.

Науковий керівник – Прокопенко О.В., д.е.н., проф.

1. China Outstrips Rest of the World in Creating Startups, Report Shows [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-11-23/china-outstrips-rest-of-the-world-in-creating-startups-report-shows>
2. iForum-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/tag/iforum-2013>
3. iForum-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/tag/iforum-2016>
4. Global Accelerator Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gust.com/global-accelerator-report-2015/>
5. Crunchbase [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.crunchbase.com/>

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ: ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Макарович В.К., к.е.н., доц.

Огородник В.О., к.е.н., доц.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Україна

Інформаційна система управління ризиками, що ефективно функціонує у рамках єдиного інтегрованого середовища функціонування суб'єктів господарювання, відіграє важливу роль в розвитку інноваційних систем. Недостатність інформаційного забезпечення управління ризиками діяльності підприємств зумовлює потенційні втрати та погіршення фінансового стану фірми. Питання формування інформаційного забезпечення управління ризиками діяльності компаній наразі залишаються без належної уваги науковців та потребують поглибленого дослідження.

У класичному уявленні інформаційний обмін виглядає таким чином: особа, що приймає рішення виробляє інформацію на основі своєї інформованості про стан справ, кодує її і передає. Реципієнт отримує інформацію, декодує і виконує, або транслює далі. Як відомо, в процесі руху інформації можуть виникати різні перешкоди у вигляді спотворення, затримки, неправильної інтерпретації. Наслідком цих спотворень стає порушення стійкості, що склалася, і синхронності роботи елементів системи.

За результатами досліджень нами виокремлено, що система управління ризиками суб'єкта господарювання складається із підсистем планування, бухгалтерського обліку, економічного аналізу, контролю.

Кожна із підсистем системи управління ризиками компанії виконує свою функцію:

- 1) планування – визначає допустимий рівень ризику (за видами ризиків), методи управління ризиком, обсяги операцій та їх прибутковість;
- 2) бухгалтерський облік – формує дані про обсяги операцій, методи управління ризиками та обсяги витрат на їх зниження, отриманні суми від дебіторів, комісійні, доходи, витрати та фінансові результати;
- 3) економічний аналіз – визначає фінансову стійкість та

автономність компанії, рівень ризиків, ефективність операцій та діяльності в цілому, аналізує дебіторську заборгованість боржника;

4) контроль – виявляє відхилення від нормативних значень ліміту рівня ризику, вчасність розрахунків клієнта та обсяги отриманого фінансування від боржника, застави від клієнта, стан виконання договорів та поставок.

Зміст інформаційних запитів суб'єктів управління ризиками та напрямів інформаційних потоків між вищевказаними підсистемами управління сприятиме уникненню компанією негативних наслідків ризиків за умови правильної побудови забезпечення управління ризиками.

З метою мінімізації негативного впливу ризиків на прибутковість бізнесу нами структуровано інформаційні потреби суб'єктів інформаційного забезпечення управління ризиками компанії за підсистемами управління: планування, бухгалтерський облік, аналіз, контроль (табл. 1.).

Табл. 1. Інформаційні потреби суб'єктів інформаційного забезпечення управління ризиками компанії

Суб'єкти інформаційного забезпечення управління	Інформаційна одиниця								
	Обсяг операцій	Обсяг простроєної дебіторської заборгованості	Ризики	Наявність резерву	Страшування ризиків	Передача ризику	Доходи від операцій	Витрати від операцій	Фінансові результати від операцій
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Планування	6	1, 5	1	1, 6	1, 5, 6	1, 5	1, 5, 6	1, 5, 6	1, 5, 6
Бухгалтерський облік	2, 3, 4, 6	3, 4, 5	2, 6	2, 5, 6	2, 5, 6	2, 4, 5	2, 5, 6	2, 5, 6	2, 5, 6
Економічний аналіз	3, 6	1, 5, 6	1, 6	1, 5, 6	1, 5, 6	1, 5	1, 5, 6	1, 5, 6	1, 5, 6
Контроль	3, 6	1, 4, 5	1, 6	1, 5, 6	1, 5, 6	1, 5	1, 5, 6	1, 5, 6	1, 5, 6

Примітки: 1 – внутрішні нормативи; 2 – первинні документи; 3 – зведені документи; 4 – положення договору; 5 – внутрішня звітність; 6 – фінансова звітність.

Це дозволило визначити джерела інформації, які містять відповідну інформацію (внутрішні нормативи компанії, первинні та зведені документи, положення договорів, внутрішня та фінансова звітність).

В свою чергу, все це сприяє пошуку рішень в частині удосконалення забезпечення управління ризиками діяльності компанії, вибору альтернативних методів управління ризиками та їх ймовірними

наслідками, мінімізації негативного впливу ризиків на фінансовий стан компанії.

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ У СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Скляр І. Д., к.е.н., доц.

Сидоренко А. С., аспірант

Сумський державний університет, Україна

У сучасних умовах ринкової економіки важливою передумовою ефективного використання обмежених виробничих ресурсів і досягнення високих кінцевих результатів є планування діяльності підприємств. Якщо розглядати функцію планування в системі фінансового менеджменту, то безумовно, найбільш значимою та складною його підсистемою, є стратегічне фінансове планування, яке покликане обґрунтовувати основні напрями фінансового розвитку підприємства та основні параметри його фінансового стану. Роль стратегічного фінансового планування суттєво зросла в сучасних умовах господарювання, проте для вітчизняних підприємств існує низка проблем та перешкод, які уповільнюють процес його реалізації в процесі управління підприємством.

Стратегічне фінансове планування дозволяє підприємству планувати майбутні доходи і видатки з урахуванням факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ, що дозволяє керівнику обирати правильні управлінські рішення. Добре продумане стратегічне бачення готує компанію до майбутнього, установлює довгострокові напрямки розвитку й визначає наміри підприємства зайняти конкурентні ділові позиції.

Узагалі, розробка стратегії є однією з основних функцій менеджменту підприємства. Серед усього, що робить менеджер, мало знайдеться того, що в значній мірі впливає на благополуччя компанії, як розробка довгострокової стратегії, розвиток конкурентоспроможних і ефективних стратегічних дій і бізнес-підходів, а також виконання стратегії таким чином, щоб досягти намічених результатів [1].

Основні завдання стратегічного фінансового планування: обрання найкращої фінансової стратегії та способів і методів її досягнення; планування методів фінансової стійкості; підготовка дій підприємства для уникнення чи виходу з кризового стану. Його мета – досягнення таких значень основних фінансових показників діяльності підприємства, які б відповідали базовим орієнтирам концепції розвитку, зафіксованої у

стратегічних планах підприємства.

Стратегічне фінансове планування характеризується наступними позиціями:

- 1) є важливим методом стратегічного фінансового управління;
- 2) носить цільовий характер;
- 3) стратегічний фінансовий план (як результат стратегічного фінансового планування) виступає важливим елементом і характеристикою фінансової стратегії підприємства, формою її конкретизації і формалізації;
- 4) передбачає обґрунтування принципових параметрів фінансового розвитку та внутрішнього фінансового потенціалу підприємства тощо.

Стратегічний фінансовий план є відображенням фінансової стратегії підприємства, яку визначають як один із найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, що забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного коректування напрямів формування і використання фінансових ресурсів за зміни умов зовнішнього середовища [3].

Стратегічний фінансовий план забезпечує розуміння того, як досягти найголовнішу ціль – максимізувати прибуток; дозволяє обрати найефективніший із напрямів інвестування; дає оцінку матеріально-економічному стану підприємства тощо. Фінансова стратегія включає методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємства за ринкових умов господарювання; охоплює всі форми фінансової діяльності підприємства (оптимізацію основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, інвестиційну політику) [2].

Стратегічне фінансове планування дає змогу визначити не лише обсяг фінансових ресурсів, а й цільове використання, головна мета якого полягає в забезпеченні необхідним фінансуванням для господарської діяльності. Завдяки стратегічному фінансовому плануванню можна визначити, наскільки є конкурентоспроможною діяльність підприємства, і якою є допомога в виявленні фінансової підтримки від інших інвесторів.

Розроблення стратегічного фінансового плану є складним процесом, який в цілому базується на принципах фінансового планування і передбачає чітке взаємоузгодження стратегічних фінансових цілей, фінансових показників, що їх конкретизують, перспективних фінансових політик і програм фінансового розвитку як між собою, так із загальнокорпоративною стратегією, стадією життєвого циклу, стратегічною фінансовою позицією підприємства.

На жаль, дивлячись на економічний і політичний стан нашої

держави, підприємства не можуть приймати рішення в фінансовому плануванні на тривалий період. Підприємства не можуть собі дозволити робити довгострокові жорсткі фінансові плани.

Висока динаміка зміни зовнішнього і внутрішнього економічного середовища вимагає підвищення адаптивності діяльності підприємства до різних змін, ефективним інструментом якої є внутрішньогосподарське планування. Незважаючи на невисокий рівень використання стратегічного фінансового планування в практиці управління фінансовою діяльністю підприємств, його використання є необхідною умовою їх нормального функціонування та економічного розвитку.

1. Гузавіна І. В. Значення стратегічного фінансового планування в діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3883/1/s8_18_guzhavina.pdf.

2. Ситник Г. В. Стратегічне фінансове планування в системі управління підприємством торгівлі / Г. В. Ситник // Бізнес-Інформ. – 2013. – № 9. – С. 359-369.

3. Стецюк П. А. Стратегічне планування формування та використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 1 (7). – С. 98-102.

МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ: МІКРО- ТА МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ¹

Омельяненко В.А., к.е.н.,

Скорик В. В., студентка

Сумський державний університет, Україна

Вплив макроекономічних факторів на економіку України приводить до необхідності створення нових механізмів та організаційних форм інноваційного процесу, що дозволять підприємствам створювати не тільки процесні, організаційні або маркетингові інновації, але й нові продукти, здатні конкурувати на міжнародних ринках.

Якщо розглядати міжнародний бізнес з позиції міжнародних відносин, то він представляє собою певну конфігурацію суб'єктів міждержавної економічної діяльності, що спрямована на досягнення взаємовигідного співробітництва. Особливо явно цей підхід проявляється у сфері інновацій, які в епоху їх глобалізації стають колаборативними.

В рамках інноваційної діяльності міжнародний бізнес можна розглядати як використання підприємцями додаткових економічних можливостей для інноваційної діяльності, які впливають з

¹ Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методологія формування механізму інноваційного розвитку національної економіки на основі альтернативної енергетики».

інституційної та ресурсної специфіки закордонних ринків, особливостей права іноземних держав, своєрідності політико-економічних відносин, які регулюються певними видами взаємодії на міждержавному рівні.

Актуальність розвитку міжнародного бізнесу обумовлена тим, що багато вітчизняних підприємств перебувають на межі втрати науково-технічного та інноваційного потенціалу, а невелике число проектів міжнародного співробітництва поки не забезпечує надійної основи відродження конкурентоздатного виробництва, від якого залежить перехід країни із сировинного на інноваційний тип росту.

Інтеграція економіки держави в глобальну економіку наділяє міжнародний бізнес певними рисами:

1. Доступність і загальність.

Будь-який міжнародний бізнес підкоряється законодавству держав і відкриває можливість ділової активності для будь-якої компанії кожної держави, змінивши при цьому стратегію й тактику перспектив таких фірм.

2. Ступінчастість розвитку.

Коли компанія вирішує перейти в міжнародний бізнес, то починає вона з простої форми іноземної торгівлі, але розвиваючись, велика можливість досягти найвищої форми, що зветься мультинаціональною корпорацією. Цей рівень представляє собою не просте нагромадження досвіду та потенціалу, дії компанії на міжнародному ринку змусять долати певні перешкоди, починаючи від підвищення якості товарів, раціональності витрат фірми, до питань розвитку дистрибуції, ефективного використання капіталу, ефективної роботи з логістичними мережами тощо. Ступінчастість розвитку існувала й до глобалізації, але в умовах сучасності простежується зовсім новий її технологічний базис.

У випадку інноваційного бізнесу, зокрема стартапів, компанія завдяки своїм проривним ідеям може одразу вийти на міжнародний рівень.

3. Технологічна глобалізація.

Комп'ютеризація, телекомунікація та інформатизація істотно змінили риси міжнародного інноваційного бізнесу. В цьому контексті виділимо такі три основні фактори впливу:

- ефективність здійснення, перебуваючи в офісі компанії;
- реалізація в режимі реального часу;
- охоплення різних бізнес-ринків товарів, робіт, послуг, робочої сили, капіталів, інформації за рахунок телекомунікацій.

На основі вищевикладеного та дослідження [2] основними стратегічними траєкторіями розвитку міжнародного співробітництва в інноваційній сфері є наступні напрямки:

– створення спільної наукової бази в перспективних секторах інноваційної економіки: біотехнології, космічна промисловість, альтернативна енергетика, інформаційні технології.

– організація спільних підприємств у сфері інновацій та активізація процесу створення малих і середніх інноваційних компаній, здатних швидко реагувати на запити ринку.

– розвиток форм співробітництва в сфері науки та освіти по наступних напрямках: на основі створення спільних освітніх програм між вузами для підготовки високопрофесійних кадрів; на основі створення спеціальних програм стажування для молодих учених; зміцнення обміну між науковими організаціями двох країн; на основі існуючих запитів ринку і замовлень держави розробка та реалізація спільних науково-дослідних проектів; на основі сучасних інформаційних технологій формування віртуальних кластерів у формі науково-інноваційних мереж, що забезпечують тісне співробітництво і взаємодію вчених двох країн в різних сферах науки.

– створення інституціональної основи для розвитку міжнародного співробітництва, що включає в себе не тільки створення офіційних структур, але й формування ефективного правового поля для розвитку програмних заходів, спрощення візового режиму, закріплення правил трансферу інновацій між країнами.

Таким чином, міжнародні фактори та глобалізація як прямо, так і опосередковано впливають на конкретне підприємство, зокрема й через економічну політику країн. Оскільки кожна країна прагне до розвитку й економічного росту, то необхідно своєчасно змінювати політику з урахуванням світових процесів.

1. Международное развитие бизнеса [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: <http://www.iccwbo.ru/blog/2016/mezhdunarodnoe-razvitie-biznesa/>

2. Никулина О.В., Хартенштайн К. Развитие эффективных форм международного сотрудничества России и Германии в сфере науки, образования и инноваций [Електронний ресурс] // Технодоктрина. – 2015. – Режим доступу: http://vpk.name/news/124322_razvitie_effektivnyih_form_mezhdunarodnogo_sotrudnichestva_rossii_i_germanii_v_sfere_nauki_obrazovaniya_i_innovacii.html

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Тарабан Н. В., аспірант

Сумський державний університет, Україна

Сучасний світовий економічний простір тісно пов'язаний з такими поняттями як глобалізація та інтеграція. Завдяки цьому відбувається пришвидшення багатьох процесів та поглиблення співпраці різних країн. У контексті глобалізаційних процесів великою перевагою України було і залишається вигідне геополітичне розташування. Вступ України до Світової організації торгівлі, підписання Угоди про Асоціацію з ЄС відкривають додаткові можливості для України та вітчизняних виробників.

Інтеграція України в світове господарське середовище відбувається завдяки здійсненню державою та підприємствами зовнішньоекономічної діяльності. На цьому шляху, звісно, постає велика кількість проблем. Наслідки світової економічної кризи, торгові війни, політична криза, використання застарілих технологій при виробництві, недосконале законодавство, загальний депресивний стан економіки України є факторами негативного впливу на вітчизняного виробника. В таких умовах прибутки зменшуються, конкуренція загострюється, існування та успішна діяльність підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, можливі лише за умови їх конкурентоспроможності.

Враховуючи мінливість загального стану економічного простору, актуальності набувають питання пошуку шляхів підвищення конкурентоспроможності діяльності підприємств, і це стосується діяльності як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках. Для цього необхідно більш глибоке вивчення поняття «конкурентоспроможність», вміння аналізувати вплив на неї різних факторів та чинників, розуміючи процеси здійснення виробничої діяльності підприємства взагалі та зовнішньоекономічної діяльності зокрема.

Згідно з Законом України «Про захист економічної конкуренції», економічна конкуренція (конкуренція) – це змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товару на ринку [1].

Портер М., якого вважають класиком теорії конкурентоспроможності, дослідив таку важливу категорію як «конкурентна перевага», під якою розуміються ключові фактори успіху,

характерні для певного підприємства (галузі) чинників, що дають йому переваги над конкурентами (іншими галузями), наприклад, у боротьбі за інвестиції за рахунок більшої прибутковості обороту капіталу тощо. Також він вважав, що існує два основні види конкурентних переваг: більш низькі витрати та диференціація товарів [2, с. 10].

Згідно з теорією М. Портера, основними шляхами досягнення конкурентних переваг є або досягнення фірмою найнижчої собівартості товарів (послуг), або створення чи досягнення такого рівня якості диференційованої продукції, за якого покупці готові заплатити найвищу ціну за право володіння цією продукцією [2, с. 11].

Вивчення сутності конкурентоспроможності, факторів, які на неї впливають, дозволяють більш глибоко зрозуміти її природу. Розуміння факторів, які впливають на конкурентоспроможність, вміння оцінити рівень конкурентоспроможності допомагають краще орієнтуватися в навколишньому економічному середовищі та знаходити шляхи для створення конкурентних переваг та підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства.

Здійснення ефективної діяльності як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках можливо за умови розуміння як глобальних процесів, так і принципів здійснення ефективної діяльності самим підприємством, водночас обов'язково слід враховувати специфіку діяльності підприємства.

На сьогоднішній день нестабільність економіки України, недосконале законодавство, дозволяють говорити про не найліпші умови для здійснення підприємствами виробничої діяльності. Але такі досягнення України, як вступ її до СОТ, підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом сприяють розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Виходячи з цього, підприємствам слід звернути увагу на здійснення зовнішньоекономічної діяльності для покращення своїх економічних показників.

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції». Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>

2. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення : [монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового]. – Одеса : Атлант, 2013. – С. 10-11.

Наукове видання

**Економіка та менеджмент:
перспективи розвитку**

**Экономика и менеджмент:
перспективы развития**

**Economics and management:
development perspectives**

Матеріали

VI Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18 лютого 2016 року)

Відповідальний за випуск О. В. Прокопенко
Комп'ютерне верстання Н.В. Тарабан, В.А. Омеляненко

Стиль та орфографія авторів збережені.

Організаційний комітет конференції і редакційна колегія не несуть
відповідальності за зміст поданих матеріалів.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,21. Обл.-вид. арк. 12,22. Тираж 300 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.